

Sărbătorirea Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen

Aniversările oamenilor a căror viață este pusă în slujba obștei nu sînt numai evenimente personale, ci sărbători ale colectivității. Această idee — exprimată de mai mulți vorbitori — și-a aflat o deplină ilustrare cu prilejul sărbătoririi Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen, la împlinirea vârstei de 60 de ani. Intreaga obște evreiască din România a celebrat această aniversare ca o sărbătoare a ei, prilejuind o amplă trecere în revistă a înfăptuirilor din ultimii 25 de ani, de cînd este păstorită de Eminența Sa. În același spirit a fost și participarea oaspeților din străinătate eminate personalități rabinice, conducători de comunități și reprezentanți ai unor importante organizații evreiești internaționale. În zilele premergătoare sărbătorii, vizitînd instituțiile noastre de cult, cultură și asistență, ei au luat cunoștință în mod nemijlocit de aceste realizări, pentru care au avut numai cuvinte de respect și admirație. Acest contact direct cu realitatea noastră de zi cu zi a constituit cel mai potrivit prelude la sărbătorii de la 30 iulie...

Și tot ca un prelude — emoționant în sine și profund semnificativ pentru stilul de lucru al sărbătoritului — ni s-a părut solemnitatea de vineri 28 iulie, cînd clericii și reprezentanții comunităților lor în jură au prezentat felicitările lor și ale coreligionarilor din comunitățile respective. În frumoasa sală din strada Popa Soare — și ea o realizare din ultimii ani a sărbătoritului — se găseau conducători ai marilor comunități, dar și reprezentanți ai unor obștii de numai cîteva familii. Cu toții însă au simțit aceeași dorință vie de a veni să aducă omagiu lor respectuos păstorului nostru spiritual, care — ca să imprimăm expresia folosită de președintele comunității din Iași — în chestiuni de cult și comunitate nu cunoaște noțiunea de mic și mare, toate chestiunile și toate comunitățile considerîndu-le mari și importante.

După alocuțiunea domnului doctor S. Caufman, președintele comunității ieșene, reprezentanții comunităților s-au prezentat, rînd

pe rînd, în fața Eminenței Sale, exprimîndu-i felicitări, mulțumiri pentru activitatea depusă și urări de viață lungă, împreună cu distinsa d-sale soție. A fost o manifestare emoționantă prin sobrietatea ei, ilustrînd legătura trainică dintre conducătorul nostru spiritual, obște și membrii săi.

Serviciul divin din Kabalet Șabat din această vineri a avut la templul coral un caracter deosebit. Căci de data aceasta bucuriei întîmpinării Șabatului i s-a adăugat bucuria de a primi oaspeți de seamă, veniți la sărbătorirea obștei noastre. Această seară a fost consacrată întîmpinării, cu respectul, considerația și venerația datorate unui ilustru erudit al Torei și conducătorului spiritual al unei obști sfinte — Eminenței Sale Shlomo Goren, Șef rabinul orașului Tel Aviv.

Distinsul oaspete a fost primit cu ceremonialul indicat în această împrejurare. În timp ce corul templului intona urarea de Baruh Aba, Șef rabinul Goren, însoțit de conducătorul nostru spiritual și de ceilalți conducători ai obștei bucureștene, a fost condus la amvon și instalat la loc de onoare. În predica rostită, d. Șef rabin dr. Moses Rosen a înfățișat semnificația prezenței în mijlocul nostru a veneratului oaspete. Șef rabinul Shlomo Goren și-a exprimat bucuria de a se afla aici, admirația pentru realizările obștei, de care a luat cunoștință în mod nemijlocit. De sa a subliniat rolul Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen în menținerea tradiției Torei, învățării și a binefacerii în sinul obștei evreiești din România.

După serviciul divin, oaspeții și gazde s-au regăsit în cadrul frumos al restaurantului ritual din strada Popa Soare, la un Oneg Șabat, manifestare tradițională. La această masă festivă au luat parte enoriași de vază, clerici, cursanți ai Talmud-Torei etc. Frumoasele cîntece intonate de corul dirijat de maestrul Haim Schwartzman au stîrnit admirația tuturor.

La această masă, d. prim rabin al comunității din Budapesta, lehuda Avram Salgo, a rostit divrei Tora, comentînd pericopa săptămîinii. Dl. Șef rabin dr. Moses Rosen a înfățișat oaspeților din țară și celor veniți de peste hotare semnificația Oneg Șabatului în obștea noastră, manifestare religioasă și tradițională care contribuie la apropierea dintre coreligionarii tineri și vîrstnici, la păstrarea cîntecului, folclorului și a celorlalte valori spirituale.

Serviciul divin de simbătă dimineață de la templul coral s-a desfășurat cu participarea reprezentanților comunităților din țară, precum și a oaspeților de peste hotare. Dl. rabin dr. Artur Hertzberg, președintele Congresului evreiesc american, a rostit un cuvînt de salut sărbătoritului.

(Continuare în pag. a V-a)

OASPEȚI DIN STRĂINĂTATE

Personalități proeminente ale vieții evreiești, conducători de comunități și mari organizații religioase au ținut să onoreze cu prezența lor ceremoniile prilejuate de aniversarea Eminenței Sale d. Șef-rabin dr. Moses Rosen.

Din Israel au venit să ia parte la bucuria obștei noastre: Eminența Sa d. Shlomo Goren, Șef-rabinul orașului Tel Aviv, cu soția; Itzhak Korn, deputat în Knesset, președintele Asociației evreilor originari din România, cu soția.

Anglia: Dr. Alderman Michael Fiedler, președintele lui Board of Deputies; rabinul Wolff Gottlieb, șef-rabinul Scoției; Franța: d. Armand Kaplan, șeful departamentului Relații externe din Congresul Mondial Evreiesc.

S.U.A.: Rabi dr. Arthur Herzberg, președintele Congresului evreiesc american, cu soția; rabi Arthur Shneer, președintele lui Appel of Conscience, cu soția; L. Bergman, președinte de onoare al org. religioase „Mizrahi” din S.U.A.

Elveția: d-na și d. Louis Horovitz, director general al Joint-ului; dr. Gerhard Riegner, secretar general al Congresului Mondial Evreiesc; d-na și d. Zaidman, director general al organizației Hias.

R.P. Ungară: dr. Geza Seifert, președintele Federației Comunităților Evreiești din Ungaria, cu soția; rabin lehuda Avram Salgo, șef-rabinul cultului mozaic din Ungaria;

R.S.F. Iugoslavia: Dr. Lavoslav Kadelburg, președintele Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia, cu soția; dr. I. Serafici, vicepreședintele Federației Comunităților Evreiești din Iugoslavia;

Grecia: Joseph Lovinger, președintele Consiliului central al Comunităților Evreiești din Grecia.

TELEGRAME

Eminenței Sale
Doctor Moses Rosen
Șef rabinul cultului mozaic din Republica Socialistă România

Cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani rog pe Eminența Voastră să primească sincere felicitări și cele mai bune urări de sănătate și fericire personală.

EMIL BODNARAȘ
Vicepreședinte al Consiliului de Stat
al Republicii Socialiste România

Eminenței Sale
Domnului Șef rabin dr. Moses Rosen
Deputat în Marea Adunare Națională
La cea de a 60-a aniversare a zilei Dv. de naștere, vă rog să primiți expresia celor mai călduroase felicitări și urările cele mai bune de sănătate, fericire și viață îndelungată.

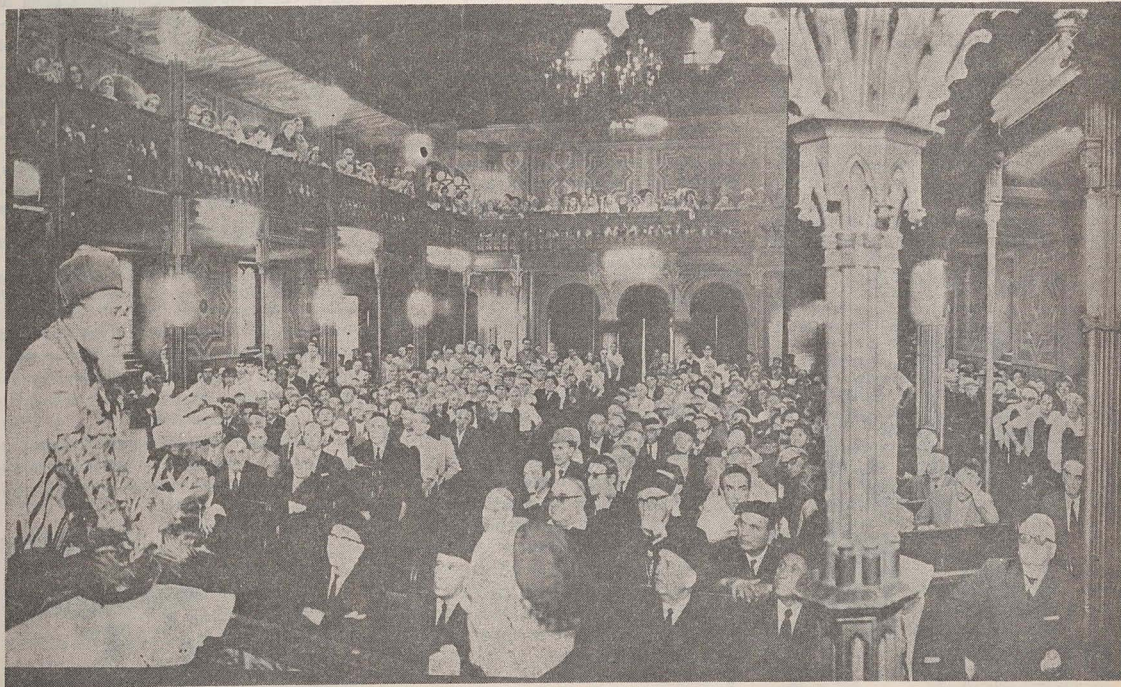
ȘTEFAN VOITEC
Președintele Marii Adunări Naționale
a Republicii Socialiste România

A APĂRUT CALENDARUL L U A H PE ANUL 5733 (1972—1973)

Calendarul cuprinde un bogat material privitor la datini și obiceiuri pe întreg anul 5733, explicarea principalelor noastre cărți religioase, textul rugăciunilor Kadiș, Izkor, binecuvîntări la Tora etc.

Calendarul pe anul 5733 mai cuprinde:
Cifre și fapte din activitatea comunităților noastre;
Sinagogi și temple din România;
Aforisme talmudice, folclor hasidic etc.
Prețul unui exemplar: 2 lei.

Comenzile se pot adresa din timp Federației Comunităților Evreiești Mozaice, București, str. Sf. Vineri nr. 9.

Duminică 30 iulie 1972 la templul coral. — Vorbește d. Șef rabin dr. Moses Rosen

EVOCĂRI

F. ADERCA

Era și un priceput secretar de redacție, ceea ce l-a determinat pe Tudor Arghezi să-l încredințeze, într-o vreme, „bucătăria” Biletelor de papagal, minusculul cotidian care a reputat mari succese și a constituit, în presa noastră

Dacă trăia, implinea în această primăvară vârsta de 81 de ani.

Poet, romancier, dramaturg, eseist, ziarist, a desfășurat o vastă activitate scriitoricească pe parcursul deceniilor și s-a manifestat ca unul dintre cei mai originali oameni de condei.

Acum cincizeci de ani și mai bine lucram în redacția ziarelor *Izbinda* și *Avântul*.

Acolo l-am reintilnit, după ce ne cunoșcusem imediat după primul război mondial, în redacția ziarului *Scena*.

Pornind din Puietii Tutovei, cu moldovenești amprente spirituale, a descins în Craiova olteană, unde a stat ani de zile, ca să vie, apoi, în București, pe care nu l-a mai părăsit.

Ar fi greu să-mi reamintesc la cite gazete și reviste a colaborat.

Temperament complex, vehiculat de variate aspirații, a simțit nevoia să comunice cit mai mult și cit mai multe.

Și, din cite imi amintesc, numele său a apărut cînd în ziarul *Rampa*, cînd în *Lumea*, cînd în *Zorile*. Iar dintre revistele literare la care și-a dat contribuția, imi amintesc de citeva pe care cred util să le pomenesc: *Sburătorul*, *Viitorul social*, *Ideia europeană*, *Bilete de papagal*, *Adevărul literar și artistic*, *Umanitatea*, *Lumea evree*, *Contemporanul*, *Viața Românească*, *Haticvah*.

La cenaclul *Sburătorului*, al cărui director a fost, marele critic și în același timp exemplar de o rară omenie — l-am numit pe E. Lovinescu — ne-am reintilnit, adesea, și am avut prilejul ca de altminteri toți participanții, să-i prețuim și talentul și sprinteneala spiritului său permanent agitat.

La *Sburătorul* a citit ani de zile proză, teatru, studii. Veneau mulți, acolo, cu tot felul de producții mai mult sau mai puțin literare — și, cum era și firesc, erau mai mult sau mai puțin ascultați. N-aveau, cum se spune, toți audiență la public. Aderca, însă, era ascultat cu atenție și lectura sa era întotdeauna interesantă.

Amintiri și evocări legate de cea mai mare comunitate din Moldova. Ea oferă unui martor ocular o frescă cuprinzînd instituții și oameni, exponenți de seamă atît în cadrul învățurii tradiționale cit și în cadrul culturii autohtone, de la care am învățat a prețui cartea sub diferitele ei forme; oameni de seamă care merită a fi evocați. Intrucît inseeleze aceste rînduri sub titlul generic de amintiri, voi încerca a-mi aminti de valoroși coreligionari ieșeni. În primul loc voi reține, încadrîndu-l în întreita sa calitate de medic, publicist, poet, pe dr.-ul Steerman (Rodion) de la care am împrumutat titlul acestei modeste cronici „Oameni și lucruri”.

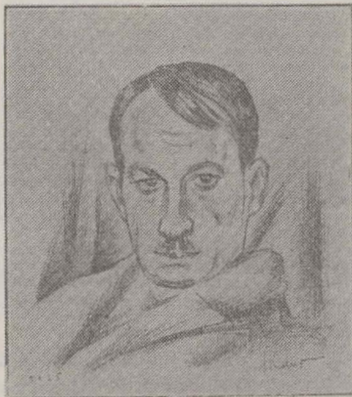
Sub acest titlu își publica Rodion cursivul zilnic din ziarul „Opinia”, editat de frații Goldner, urmașii vestitului tipograf Herș Goldner.

La acest ziar mai colaborau Jacques Levin, un strănepot al lui Daniel, cel care se dusesse cu punga cu aur la domniitorul Sturza, pentru a-l răscumpăra pe coreligionarii săi, spre a rămîne în țară; dr. Calman Blumenfeld (Scrutor) și un harnic reporter Max Kaufman (Dan) prețuit pentru hărnicia lui și pentru bunele raporturi ce a reușit să stabilească acolo cu cercuri de diferite profiluri.

În anul răscoalelor țărănești din 1907, se a-dunaseră la Iași foarte mulți proprietari rurali și arendași. Printre aceștia și Ronetti-Roman. Dacă nu mă înșel, s-au intilnit în coloanele aceluia ziar autorul lui „Manasse”, dramă cu mult răsănit pe vremuri, cu inegalabilul autor al „Scrisorii pierdute”. Cel doi literați se stimau reciproc, fiind legați — pare-se — și printr-un fel de rudenie. I. L. Caragiale scrisese pamfletul de istorică valoare documentară, în apărarea țărănilor răsculați. Cum se înfuria foc cînd i se strecura vre-o gresală de tipar, găsînd una într-un articol din „Opinia”, a trimis ziarului, la adresa dr.-ului Calman Blumenfeld o telegramă care conținea o usturătoare epigramă la adresa celui pe care îl socotea vinovat fie de gresala de tipar, fie de o mică schimbare în textul articolului.

Și înainte de primul război mondial tineri care ieșeau mai cu seamă din rîndurile meseriașilor și comercianților evrei urmau facultatea de medicină, spre a de-ților, urmau facultatea de medicină, spre a deveni cum se spunea atunci „doctori”. Voi încerca deci a schița citeva profiluri de medici evrei care au avut contingență și cu preocupările obște evreiești.

de I. PELTZ

Cum e de presupus, dacă îl asculta lumea cu atenție și dacă poeziile sau schițele sau eseurile pe care le citea stîrneau interesul ascultătorilor, asta nu însemna că nu declanșau și unele polemici. Tocmai pentru că producția sa literară era interesantă, tocmai de aceea suscita discuții.

Imi aduc aminte că Liviu Rebreanu îi reproșea faptul că se aplică în multe genuri și că ar fi bine să se fixeze: poet sau romancier, eseist sau dramaturg.

Lovinescu a intervenit, susținînd că a impune scriitorului să se realizeze într-o singură direcție constituie o greșeală.

I-a răspuns lui Rebreanu și Aderca, făcînd o adevărată pledoarie *pro domo*, cu argumente atît de puternice, cu citarea exemplelor din literatura română, ca și din cea universală, încît participanții la acea ședință a *Sburătorului* i-au dat dreptate.

Nu știu dacă Aderca avea studii universitare, dacă a absolvit vreo facultate. Știu, însă, că aidoma lui Barbu Lăzăreanu, posedea o cultură întinsă, o cultură cu adevărat enciclopedică.

de pe vremuri, o întreprindere cu totul deosebită de celelalte ziare. E inutil să spun că Arghezi era extrem de exigent și dacă l-a „uns” pe Aderca secretarul său de redacție, însemna că-i prețuia multiplele însușiri. Și, într-adevăr, Aderca a făcut treabă bună la *Bilete de papagal*.

Ne-am intilnit și în redacția revistei *Vremea*, care a fost una din cele mai bune, mai serios redactate reviste pînă la 1940, cînd conducerea publicației a trecut din mina democratului Vladimir Donescu în aceea a fratelui său, șovinistul Constantin Donescu.

Cînd în 1930 editura *Națională* a tipărit revista literară de avangardă *Zodiac*, al cărui director am fost, în paginile ei apărea și numele lui Aderca. Contribuția lui era, ca de obicei, variată. Imi amintesc, de pildă, de o interpretare strict personală a teatrului lui Shakespeare. Aderca, într-un mic studiu pe care l-a publicat în *Zodiac*, îl numea un dramaturg de avangardă. Shakespeare — dramaturg de avangardă!

În pofida originalității acestei Interpretări, studiul a fost luat în considerare, comentat, apreciat.

La vârsta de 21 de ani apare cu prima sa plachetă de versuri (*Sithuri*) în editura Benvenisti din Craiova.

În același an — și tot în editura inimosului Benvenisti — au apărut alte două plachete de poezii: *Fragmente și romanțe* și *Prin lentile negre*.

După nouă ani, apare cu un volum de nuvele: *Domnișoara din strada Neptun*, iar mai aproape de noi, cu un roman: *Aventurile domnului Ionel Lăcustă Termidor* — acesta din urmă în editura *Națională* — *Ciornei*.

Cu ani în urmă, a publicat alt roman (*Tapul*) în editura prestigioasei *Vieți românești*.

Nuvele și romane a continuat să tipărească, în același timp cu studii — cum a fost cartea sa: *Ideii și oameni*, în editura Ancora sau *Mic tratat de estetică* — în același editură.

În dorința de a prezenta opiniile unor personalități din viața noastră culturală asupra fenomenului estetic, Aderca a strîns într-un volum (*Mărturia unei generații*) convorbirile avute cu diferiți oameni de cultură.

În poezie a abordat variate subiecte. Sint demne de reținut cele biblice: *Esther*, *Semnal* etc.

Activitatea sa literară și publicistică, măcar că prodigioasă, nu i-a putut crea o bază materială. A trebuit, deci, să devie funcționar al Ministerului Muncii de pe vremuri. Serviciul acesta îl răpea mult timp, dar, în pofida condiției grele de slujbaş, Aderca n-a încetat să scrie.

Poetul n-are vîrstă, oricînd trece pe tărîmul celălalt, trece prematur. De aceea și despre Aderca putem spune că a murit prea devreme: avea încă multe de spus!

CONSTRUCTORII DE NAVE ROMĂNEȘTI

Noua navă de 7 500 tdw, a doua din seria navelor de acest tip, a fost lansată la apă. Aceasta este cea mai rapidă navă de construcție românească, avînd caracteristici tehnice superioare. Viteza de 15,98 noduri pe oră îi asigură o autonomie în navigație de 8 000 mile marine, acoperînd distanța România—America Latină fără nici o acostare.

Așa cum prevede programul de dezvoltare a șantierului naval Galați, în anii următori se vor realiza aici trei fluxuri tehnologice și anume: un flux pentru nave pînă la 7 500 tdw, altul pentru cele pînă la 18 000 tdw și ultimul pentru nave de pînă la 25 000 tdw.

O NOUA FABRICA DE MOBILE

La Mediaș a intrat în funcțiune o nouă fabrică de mobilă cu o capacitate de 11 000 de garnituri anual. Noua unitate a industriei lemnului este dotată cu utilaje și instalații moderne, fabricate în cea mai mare parte în țară.

EXPOZIȚIA „ROMANIA-1972”

În orașul Olimpiadei, München, a fost deschisă expoziția „România-1972”, care a prezentat noi și importante realizări ale economiei și culturii țării.

Atît expoziția, care a ocupat o suprafață de circa 6 000 metri pătrați din hala principală a complexului de țîrguri și expoziții din capitala landului Bavaria, cit și celelalte manifestări românești organizate la München — expozițiile „București — capitala României”, „Personalități ale culturii și științei românești”, expoziții de artă populară și turistică, prezentări de filme documentare, simpozionoane, seri de folclor — au strînit un deosebit interes în rîndurile vizitatorilor.

POPASURI TURISTICE CARPATINE

Cei care străbat Carpații prin trecătoarea Lainici, parcurgînd șoseaua asfaltată Tg. Jiu—Petrosani, pot face un popas ideal în defileul Jiului. La km. 14 a fost construită o frumoasă cabană, denumită „Lainici”, care dispune de un restaurant, bufet, locuri de cazare în cabană și căsuțe.

Acesta nu este însă singurul popas turistic nou apărut în Gorj și încă neconsemnat pe harta turistică a țării. Lîngă orașul Tg. Cărbunești, la marginea pădurii Stejeret, s-a dat în folosință o cabană care dispune de restaurant cu grădina și de confortabile locuri de cazare. Un punct de mare atracție la cabana Stejeret îl constituie rezervația de vervețe din pădurea înconjurătoare.

În cealaltă extremitate a județului, orașul Novaci este locul de pornire spre Paring, la stațiunea Rinca, situată la 1 600 metri altitudine. Înconjurată de brazi, stațiunea dispune de 5 cabane din care cea mai atrăgătoare este „Ciuperca”, o adevărată fantezie arhitectonică.

Oameni și locuri

ÎNSEMNĂRI IEȘENE

În adolescența mea, mă revăd acum, în mijlocul unei mulțimi de evrei și români, care, formînd un cortegiu ce se întindea pe o lungime de peste un kilometru, îl conducea la locul de veci, la cimitirul din dealul Păcurarilor pe vestitul medic și chirurg Rosenthal.

Cam în acei ani am cunoscut pe un alt medic de o mare popularitate în păturlile evreiești, dr.-ul K. Lippe. Era un talmudist erudit dublat de un practician medical cu mare căutare în bolile de copii. Umbra — de fapt gonea — pe jos în cele mai îndepărtate mahalale pentru a da îngrijiri cite unui copil nevoieș. Se mulțumea cu cit i se oferea; nici nu se uita la onorariul pe care îl băga în buzunar, și fuga pe ușă la alt bolnav. Era de o spontaneitate și o vervă care îi dădeau un ascendent și în cercurile culte și înstărite evreiești.

Un alt medic de o formație culturală multilaterală a fost dr.-ul Burstin, conferențiar erudit,

DESPRE PROFEȚI

În editura J. P. Bachem Verlag-Köln a apărut cartea lui Josef Scharbert „Profeții lui Israel din secolul al VI-lea înaintea erei noastre”. Pe fundalul acestei epoci istorice zbuciumate, autorul prezintă figurile marilor profeți Iermiah și Ezechiel. Într-o viziune modernă, autorul întreprinde o adîncită analiză psihologică pentru a scoate în evidență caracterul și viața sufletească a celor doi profeți.

care se bucura de o largă audiență în cercurile culte evreiești care își aveau mulți reprezentanți la Bnei Brit. Medic practicant la domiciliul bolnavului, făcea parte și din colegiul medical al Spitalului israelit. Mobilizat ca medic în timpul campaniei din 1916, a căzut la datorie, victimă a molimei din acei ani — exantematecul. Imi amintesc că profesorul N. Iorga, aflat atunci în refugiu la Iași, a publicat în „Neamul Românesc” un necrolog emoționant în amintirea medicului evreu căzut la datorie ca un autentic ostaș. Necrologul a surprins prin spontaneitatea cit și prin puternicul discernămint al ilustrului savant.

Un alt medic specialist, dr.-ul Solomonovici, orelist, avea multe și puternice contingențe cu cultura și erudiția talmudică, fiind astfel de două ori înrudit cu familia Nacht, binecunoscut prin reprezentantul ei, șeful spiritual dr. rabin Nacht.

Pe traiectoria profesional-medicală, proiecția dr.-ului Gheletter, ca medic preferat de oamenii nevoieși de toate credințele, reflectă tot ațenia satisfacții profesionale, pe cit de importantă era activitatea sa de educator politic socialist-marxist. Era un orator de o elocvență rar intilnită prin profunzimea ideilor, cit și prin patosul cu care încălzea masele.

Locurile de conducere cereau fiecăruia putere de a se devota și nu adevărate satisfacții decît prilejul de a dovedi că poate fi de folos obștei.

JEAN HEFTER

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN BOLOGNA

În Bologna, oraș din nordul Italiei, prezența evreilor este certă începând din secolul al treilea; ea e dovedită de vestigiile unui cimitir evreiesc din anul 302. Evreii sînt din nou menționați în arhivele orașului în anul 1171, cînd au fost exilați temporar. Un document relatează că în anul 1308, obștea evreiască din Bologna a dăruit călugărului dominican Aymerich un vechi sul al Torei datînd — se spune — din timpul lui Ezra.

În anul 1394 se întemeiază o sinagogă și un cimitir. În 1417, episcopul de Bologna îi obligă pe evrei să poarte un semn distinctiv, obligativitate care mai era valabilă în anul 1458. Totuși, comunitatea se dezvoltă, atîngînd un nivel cultural înalt. În secolele XV și XVI, ea a dat rabini și erudiți vestiți ca Obadia Sforza, Jacob Mantino, Azaria de Rossi etc. Pe la mijlocul secolului al XV-lea existau la Bologna 16 sinagogi, mai mult chiar decît la Roma.

Primele tiparite ebraice din Bologna au funcționat prima între 1477—82 și a doua între 1537—40. Prima carte tipărită aici au fost Psalmii, cu comentarii de D. Kimhi. Ea a fost imprmată în anul 1477 de Meister Joseph și fiul său, Haim Mordecai și Hezekia Ventura, într-o ediție de 300 exemplare. Aproape în același timp au mai publicat două ediții mici din Cartea Psalmilor. În 1482, Abraham ben Haim dei Tintori din Pizaro a tipărit Pentateuhul. În 1537 s-a tipărit un sidur de rit roman, pe pergament, precum și alte lucrări. În anul 1540 s-a tipărit un mahzor cu comentarii de Joseph Treves. În biblioteca Universității din Bologna, se păstrează o importantă colecție de vechi manuscrise ebraice și lucrări în ediții princeps.

În anul 1513, orașul revine sub stăpînirea Papei și comunitatea evreiască cunoaște multe suferințe. În 1553, Talmudul și alte scrieri ebraice sînt arse la ordinul Papei Pius al III-lea. În 1569, evreilor li se interzice șederea în orașul Bologna. În 1796 ei revin în număr mic dar sînt din nou expulzați în 1836, pentru a reveni în 1859, cînd orașul este anexat de către principatul Piemont, și evreii capătă drepturi egale cu ceilalți cetățeni.

În 1931, comunitatea din Bologna număra 860 de suflete. În toamna anului 1943, 83 de evrei au fost trimiși în lagăre de exterminare, de unde doar trei s-au întors. Sinagoga a fost bombardată iar rabinul Alberto Orvieto, a murit într-un lagăr. După război, sinagoga a fost refăcută, dar comunitatea a scăzut la 390 și apoi la 270 de suflete în anul 1970.

EVREII DIN DANEMARCA

Danemarca a fost prima din cele trei țări scandinave care a permis intrarea evreilor. În noiembrie 1622, regele Christian al IV-lea s-a adresat conducătorilor comunităților evreiești din Amsterdam și Hamburg, promițînd privilegiul comercial și libertate religioasă evreilor sefarzi dacă se vor stabili în noul oraș Glueckstadt, care luase ființă pe malul de est al Elbei, în ducatul Holstein. Încetul cu încetul s-a dezvoltat aici o comunitate din sinul căreia s-au ridicat o seamă de erudiți ca Benjamin Musafia, autorul dicționarului talmudic Musaf ha Aruk, care în anul 1646 a fost numit medicul casei regale. Ginerelul său, Gabriel Milan, a devenit guvernatorul Indiilor daneze. Membrii familiilor sefarde Abenzur, Franco, Granada, Meldola, Moresco au ocupat poziții importante în viața economică.

Comunități evreiești s-au constituit și în ducatul Schleswig și în Altona, aflată atunci sub stăpînirea Danemarcei. Evreii germani care doareau să se instaleze în această țară trebuiau să posedă o autorizație regală, care se elibera numai celor ce dețineau fonduri pentru a înființa întreprinderi industriale, sau cel puțin să-și construiască casă.

În anul 1782 trăiau în Danemarca 1 830 de evrei. În secolul al XIX-lea, colectivitatea evreiască din Danemarca a cunoscut o perioadă de avînt cultural, social și economic. În 1814 evreii au căpătat cetățenia daneză iar ultimele legi restrictive au fost desființate în anul 1849. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea existau în Danemarca 4 200 evrei, iar în 1925, 6 000. Bucurîndu-se de egalitate în drepturi, ei au contribuit, în toate domeniile, la dezvoltarea țării. Personalități marcante ivite din mijlocul lor au fost meteorologul Heinrich Wilhelm Brandes (1777—1834), criticul literar Georg Brandes, botanistul Nathanael Wallich; Joseph Michaelssen, director general al Poștelor, este cel care a înființat Uniunea poștală universală. Printre rabini de seamă ai obștei din Danemarca se numără Abraham Alexander Wolff, David Simonsen, Moses Friediger, Marcus Melchior, tatăl actualului șef-rabin Bent Melchior.

meridione

CUM ARĂTA UN ORAȘ DIN IUDEEA ANTICĂ

Arheologia modernă a dezgropat o comoară de informații privind arhitectura din Iudeea.

E de presupus că triburile care au cucerit Canaanul în secolele al XIII-lea și al XII-lea i.e.n. s-au mîrginit inițial să copieze construcțiile canaanite. Dar de-a lungul timpurilor s-a dezvoltat o arhitectură evreiască distinctivă. Săpăturile de la Tell el Farah (biblicul Tirzah) din Samaria și de la Tell Beit Mirsim ne dau o imagine clară de felul cum arăta un oraș tipic evreiesc în perioada judecătorilor și a monarhiei.

Orașele erau înconjurate de ziduri de protecție, atît împotriva năvălitorilor din afară, cit și împotriva jefuitorilor nomazi. Majoritatea caselor erau construite în jurul unei curți interioare, cu deschidere spre stradă și aveau două nivele, legate între ele printr-o scară de piatră exterioră. Parterul era construit de obicei din piatră, care putea fi găsită cu prisosință în dealurile care înconjurau așezarea. Etașul era construit din cărămizi de chirpici sau lemn. (În antichitate, o mare parte a țării era acoperită cu pături). Pereții erau tencuiți cu var, în timp ce podeaua era din pămînt sau pavată cu pietre mici. Lumina intra în încăperi prin uși deschise spre curtea interioară, dar probabil că au existat și ferestre, cu atît măi mult cu cît prelucurarea sticlei a fost unul din primele meșteșuguri ale evreilor. Acoperișul era din grinzi de lemn, umplut cu vreascuri și pămînt uscat; el avea o formă plană, bolta nefiind cunoscută pe atunci. Uneori erau spri-

jinite de șiruri de coloane de piatră. În sezonul uscat, acoperișurile — adevărate terase — erau folosite pentru depozitarea cerealelor și pentru dormit. Locuitorii unor asemenea case locuiau în general la nivelul de sus, iar încăperile de la parter erau folosite ca depozite, ateliere, bucătărie etc. Animalele erau ținute în curte. Casele erau lipite una de alta, iar străzile, înguste, erau uneori pavate.

Descoperirile arheologice din perioada judecătorilor au arătat că pe atunci mai toate casele erau asemănătoare, cu prea puține preocupări de ornamentație arhitecturală. Aceasta reflectă, fără îndoială, structura socială relativ democrată din acele timpuri, care nu cunoștea sărăcia sau bogăția extremă. Chiar palatul regelui Saul de la Gibeah, construit la sfîrșitul secolului al XI-lea i.e.n. s-a dovedit a nu fi decît o fortăreață, cu pereți din piatră neornamentată, fără pretenție de confort.

Arhitectura s-a dezvoltat în timpul urmașului său, David, care a mutat capitala regatului la Ierusalim, fără să avem însă prea multe informații în această privință. Abia sub domnia fiului său, Selomo, pe la mijlocul secolului al X-lea i.e.n. au început să apară construcții publice mai impunătoare. Pînă acum nu s-au descoperit vestigiile templului lui Solomon sau ale palatului său, despre care se vorbește în Cartea Regilor. Ambele par să fi fost construite din lemn de cedru și plăci mari de piatră care a necesitat multe coloane de sprijin în interior. Templul era o construcție compusă din trei corpuri, plasate pe o axă longitudinală. Lemnul de cedru era adus din Liban iar Biblia ne informează că Hiram, regele Tirului i-a împrumutat lui Solomon constructorii săi.

În perioada care a urmat divizării regatului, construcții publice importante apar în regatul de nord al Israelului, care era măi bogat, și din punct de vedere geografic mai apropiat de centrele de cultură din Fenicia și Asiria. Două exemple de asemenea monumente arhitectonice le constituie palatele regale din secolele IX și X. i.e.n. la Samaria și Megido. Săpăturile au scos la iveală în ambele locuri ziduri din piatră, numeroase basoreliefuli din fildeș, pilăștri și coloane în stil protoionic. Ambele erau amplasate în virful unui deal ce domina orașul.

Săpăturile de la Tell el Fara care au scos la iveală construcții din secolul al VIII i.e.n., ne dezvăluie o creștere a diferențierii sociale, care, de altfel, este condamnată și de către profeți: pe de o parte un grup de case spațioase, construite conform tradiției, o curte centrală înconjurată de case, iar la periferia orașului, clădiri mici, înghesuite una într-alta.

După desființarea regatului de nord de către asirieni și a celui de sud de către babilonieni, calitatea construcțiilor a scăzut mult. Săpăturile de la Lakiș au scos la iveală case șubrede și înghesuite, datînd din perioada de după distrugerea primului templu.

Despre cel de al doilea templu, construit după reînnoirea din exilul babilonean (anul 538 i.e.n.) se cunosc puține amănunte. Din descrierea cuprinsă în cartea lui Ezra reiese că templul a fost reconstruit în stilul său inițial.

Una din cele mai mari construcții din această perioadă este clădirea administrativă dezgropată la Lakiș. Pentru prima oară în arhitectura iudaică apare bolta, în forma unor arcuri de piatră puse în diagonală.

Elenizarea lumii din Mediterana răsăriteană, ca urmare a campaniilor lui Alexandru cel Mare, se resimte în toate domeniile, inclusiv arhitectură. Noile așezări grecești, construite în Iudeea după planurile clasice ale orașelor grecești au exercitat o oarecare influență asupra arhitecturii evreiești. Palatul lui Tobiad de la Iraq-el-Amir, datînd din secolul al II-lea i.e.n. dezvăluie influența arhitecturii alexandrine nu numai în construcție, ci și în decorație. Mau-

soleul hasmonean de la Modiin (din secolul al II-lea i.e.n.) a fost, după descrierea lui Iosephus Flavius și aceea din cartea Macabeilor, o construcție înaltă din blocuri de piatră, servind drept bază a șapte turnuri înconjurate de pilăștri și terminînd cu acoperișuri conice sau piramidale. Alt exemplu al arhitecturii evreiești cu influență elenistică este mormîntul lui Zeharia. Coloanele ionice ale acestui mormînt provin direct din dealurile de granit roșu din spatele lui. Rămășițe ale unor frize și timpane elenistice pot fi văzute și la Ierusalim deasupra intrării la peștera lui Iehoșafat. Domnia lui Herodes, cu vastul său program de construcții publice, reprezintă perioada culminantă a arhitecturii iudeo-elenistice. Printre lucrările de mare amploare din această epocă se numără mărirea templului. Herodes a mai construit un amfiteatru, un stadion, un gimnaziu și o piață, înconjurată de o colonadă acoperită. De asemenea, a construit pentru uz personal numeroase rezidențe particulare, fortăreața Antonia și turnul Fazael al Hipicului. Fortăreața Antonia, monumentală în bogăția ornamentației sale interioare, reprezintă prototipul palatului roman fortificat.

În anul 70 e.n., orașul Ierusalim a fost în cea mai mare parte distrus, iar construcțiile herodiene rase de pe suprafața pămîntului. Din ele au rămas doar unele fragmente.

Dintre toate realizările arhitecturii evreiești din antichitate, numai sinagoga a exercitat o anumită influență în afara propriei sale sfere.

UN MANUSCRIS DE PREȚ

Sub egida Academiei macedonene de științe și arte din Skoplje (R.S.F. Iugoslavia) a văzut lumina tiparului, prin procedeul reproducerii fotografice a textului, o nouă ediție a celei mai vechi traduceri slave a Psalmilor existente azi, celebrul Psalterium Sinaiticum din secolul al XI-lea, păstrat la mănăstirea Sfînta Ecaterina de pe Muntele Sinai.

Redactat în așa-numitul alfabet glagolitic, primul alfabet slav, radical deosebit de cel cunoscut sub numele de chirilic, manuscrisul prezintă un deosebit interes pentru istorici, lingviști, filologi, paleografi etc. Autorul ediției este cunoscutul slavist Moșe Altbauer, profesor la Universitatea ebraică din Ierusalim, sub conducerea căruia s-au realizat fotocopiile și care semnează și documentul „Cuvînt introductiv”. Planșele, în culori, au fost imprimate la Tel Aviv, întregind astfel remarcabil execuție grafică a volumului.

În țara noastră, noua ediție a fost pînă acum semnalată și adnotată în „Buletinul de informare științifică — Lingvistică, Filologie”, 1972, nr. 1, p. 158.

Interiorul sinagogii din Copenhaga

Publicații evreiești în limba daneză există din anul 1907, reviste în limba idiș din 1911; în cursul primului război mondial a apărut un cotidian în idiș. În cursul celui de al doilea război mondial, evenimentul cel mai remarcabil a fost transportarea a 7 200 de evrei din Danemarca în Suedia, pentru a-i salva de la deportare în lagăre de exterminare. La începutul lui octombrie 1943, circa 500 de evrei rămași în țară au fost arestați de autoritățile germane și expediați la Terezin.

Obștea evreiască din Danemarca numără acum 6 000 de suflete. Urmașilor celor stabiliți aici în secolul al XVII-lea li s-au adăugat noi veniți din țările Europei.

Aniversarea, în 1964 a 150 de ani de la acordarea cetățeniei daneze și în 1968 a 25 de ani de la salvarea evreilor de la exterminare au dovedit simpatia și prețuirea de care se bucură evreii în rîndurile populației daneze.

Întorcerea în țară a Eminenței Sale d. Șef rabin și a d-nei dr. Rosen

În ziua de 18 iulie a.c. s-au întors în țară, venind din Elveția, Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen.

Pe aeroportul internațional Otopeni au venit în întâmpinare d-nii: prim-rabin I. M. Marilus; Emil Sechter, secretar general al F.C.E.M.; Daniel Segal, președinte și Martin Băluș, vicepreședinte al Comunității evreilor mozaică; M. Herșcovici, președintele secției de asistență, conducători de temple și sinagogi etc.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cutelor.

DISTRUGEREA CELUI DE AL DOILEA TEMPLU

Căderea regatului Iehuda în mâinile romanilor și incendierea celui de-al doilea templu în anul 68 (sau 70) al erei actuale a fost unul din cele mai grele evenimente din istoria lui Israel. Poporul evreu și-a pierdut independența politică și i-a fost nimicit centrul spiritual. Ierusalimul a fost prefăcut în ruine și Roma atotputernică și-a celebrat victoria asupra micii Iudee. Au fost luați prizonieri la Roma spre a-i împodobi triumful, mulți dintre ei fiind vânduți ca robi. În prada trimisă de la Ierusalim la Roma se aflau și vasele sfinte din templu: menora, masa de aur și altel. Arcul de triumf construit de senat în cinstea lui Titus a fost împodobit cu basoreliefurile înfățișând aceste vase sfinte. Întru eternizarea victoriei romanii au bătut monede pe care era înfățișată o femeie cu mâinile înlănțuite iar dedesubt cu inscripția: *Judea Capta, Iudeea captivă.*

După distrugerea Ierusalimului în mâinile canașilor mai rămăseseră trei cetăți. Ei s-au concentrat îndeosebi la Masada, lângă Marea Moartă. În fruntea apărătorilor se afla Elazar ben lair. Apărătorii au jurat să nu cadă vii în mâinile dușmanului. După un asediu îndelungat, în anul 73 Masada a căzut în mâinile romanilor, dar cînd au pătruns în cetate nu au găsit nici o fîiță vie. Executînd ordinele comandantului Elazar ben lair apărătorii și-au ucis femeile și copiii, apoi s-au ucis pe ei înșiși.

Dar prin dispariția centrului politic și spiritual din Ierusalim salvarea evreilor a venit din altă parte — căci a luat fîiță centrul spiritual de la Iavne.

BRIT IVRIT OLAMIT

Citiți în pagina a 12-a textul în limba ebraică.

CASELE RITUALE DE ODIHNĂ

Și în acest an, în lunile iulie și august, funcționează casele rituale de odihnă ale F.C.E.M.

La Eforie Nord, Borsec și Cristian (județul Brașov), clericii și deservenții cultului nostru, funcționarii Federației și ai comunităților au astfel posibilitatea să-și petreacă concediul de odihnă în mod plăcut, cu respectarea tuturor prescrip-

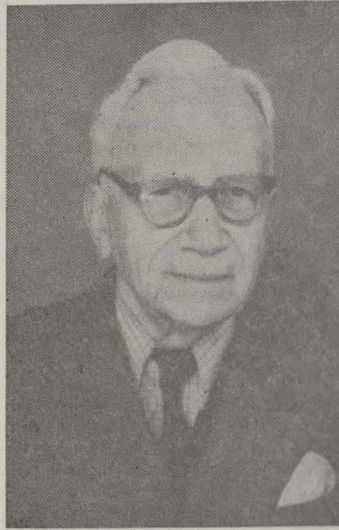
țiilor rituale. În cadrul fiecăreia dintre vile funcționează cite o sinagogă, unde se oficiază zilnic, vineri seara are loc ceremonia de Kabalat Sabat etc.

Casele rituale ale F.C.E.M. constituie încă o expresie a libertății religioase depline din Republica Socialistă România.

Aspect de la masa oficială oferită de F.C.E.M.

Abraham Micu Farchi la 85 de ani

Președintele secției sefarde din cadrul Federației Comunităților Evreiești Mozaice din R. S. România, d. Abraham Micu Farchi a împlinit venerabila vîrstă de 85 de ani. Acestei aniversări, de ordin personal, sîrbătoritului mai adaugă una, de natură obștească: 50 de ani de activitate în cadrul comunității. Într-adevăr, în arhiva d-lui Farchi s-a păstrat o adresă, din 12 februarie 1922, prin care d-sa este numit inspector al școlilor comunității sefarde din București. De atunci și pînă azi, d-sa nu a încetat o clipă activitatea plină de dăruire pe tărîmul obștei. Cu aceeași vigoare d. A. M. Farchi se ocupă de chestiunile de cult și de celelalte aspecte ale activității secției sefarde.

Consensînd această dublă aniversare, redacția noastră se alătură rudelor și prietenilor care l-au felicitat, urîndu-i sănătate deplină și încă mulți ani de viață.

Șase fotografii

de LÁSZLÓ PAPP
Episcop Reformat de Oradea

Reintorcîndu-mă de la o ședere mai îndelungată în străinătate, m-a așteptat înștiințarea îmbucurătoare că Eminența Sa dr. Moses Rosen, Șef-rabin și președintele Federației Comunităților Evreiești Mozaice din România, va împlini vîrsta de 60 de ani. Pregătindu-mă la acest punct de cotitură solemn, din tezaurul amintirilor mele, din ascunzîșul sufletului meu am scos fotografiile celui sîrbătorit și le-am privit îndelung.

De pe una dintre ele s-a uitat la mine bărbatul respectat de noi toți. Fiecare faptă a sa este condusă de o logică consecventă. Și care la inspirația logicii sale activează neconștient. Înălțuirea neîntreruptă a activității sale este iluminată de spiritualitatea lui incomparabilă.

A doua fotografie îl înfățișează pe soț, care își inconjoară soția cu o gingășie infinită. Legăturile între ei sînt atât de puternice că nu le pot slăbi nici măcar provizoriu hotarele țărilor, distanțele de multe mii de kilometri: sîrbătoritul duce cu sine simbolul căldurii căminului său, adorata sa soție și la călătoriile sale îndepărtate.

Următoarea fotografie ne prezintă pe rabin, cînd interpretează celor incredințați lui mesajul Celui Veșnic. Prin vibrarea vocii sale, strălucirea ochilor, gesturilor miinilor sale, comportarea ființei sale întregi se simte că se identifică perfect cu acest mesaj.

Pe o altă imagine îl inconjoară adîncă liniște. Zgomotul Capitalei s-a potolit în jurul lui. Fața lui atentă se apleacă asupra cărților voluminoase, sulurilor de hîrtii care păstrează patina veacurilor: savantul renumit și în țări îndepărtate aliază înțelepciunea misterioasă a a altor vremuri cu lumina științei moderne.

Și cînd răsare soarele, savantul devine iarăși om al faptelor: ca cetățean înzestrat cu responsabilități înalte îi însuflețește pe alegătorii săi la o muncă mai bună pentru o viață mai frumoasă. Iar la forul apărării păcii — evocînd trecutul groaznic — nutrește speranța unui viitor splendid. Despre aceasta vorbește cea de a cincea fotografie.

Iar a șasea îi înfățișează luîndu-și rămas bun la aeroport, sau reintorcîndu-se din străinătate de la consfătuiri rodnice, cu fața strălucitoare de bucurie. În cabinetul de lucru al celebrităților mondiale, sau la întîlnirile internaționale se simte mereu că el este nu numai un slujitor credincios al comunității sale religioase, dar este și un ambasador responsabil al Patriei iubite cu devotament.

Îi trimît dr-ului Moses Rosen, sîrbătoritul stîmat și iubit de noi toți, la hotarul deceniului al șaselea, aceste șase fotografii, cu urările de bine, ca să ajungă în deplinătatea sănătății și liniștii sufletești la acele ocazii binecuvîntate cînd în semnul aprecierii mele cele mai sincere îi voi mai putea trimite și alte fotografii.

TREI MII DE ANI DE LITERATURĂ EBRAICĂ

Francine Kaufmann, asistentă de ebraică la Paris, a ținut la Lausanne o conferință cu tema: Trei mii de ani de literatură ebraică. Conferențiera a arătat că Biblia cuprinde toate genurile literare, de la poezie la arta oratorică, de la proverbe la anecdote. Ea a scos în evidență ritmica poeziei biblice, arătînd că poemele ebraice erau în majoritate destinate a fi cîntate.

DECESE

În perioada 11—25 iulie 1972, în cîmîțirele Comunității evreilor din București au fost înhimate următoarele persoane:

Argeșeanu Berta (87 ani), Bd. Gheorghiu-Dej 34; dr. Cajal Marcu (87), Anton Pann 40; Armașu Jacques (55), str. 7 Noiembrie 3/5; Thailier Nathan (79), aleea Pravați 5; Eschenasy Leon (82), Mircea Ciobanu 14; Franco Isac (93), Intr. Milităriei 3; Zaliș Iancu (73), Abud 93; Steimbacher Emanuel (64), Bd. Republicii 51; Gruenberg Rașela (63), Călărași 51; Zagăr Debora (92), Călărași 319; Babiș Avram (71), Th. Speranția 28; Kaufman Georges (83), Popa Soare 22; Vitinik Samuel (66), Cariagdi 10; Schapiro Leopold (70), Cantemir 29; Singher Rifica (83), Griviței 156; Marcus Rifica (88), Victoriei 208; Lindenberg Rebeca (84), Pitagora 8; Gruenberg Roza (73), Giurgiului 113; Schwartz Jeny (74), Bd. Păcii 148—152; Hess Ada (85), Morilor 9; Lebovici Leon (88), Logofăt Tăutu 60; Cremer Isidor (73), Bd. Gheorghiu-Dej 5; Bernstein Heno (83), Colentina 15; Bandel Roza (90), Piața Sf. Ștefan 9 bis.

Sărbătorirea Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen

(Urmare din pag. 1-a)

Seara a avut loc o Salos Seuda, masa tradițională de simbrătă seară, în cadrul căreia d-nii rabini Polack, Ehrenkranz și prim rabin I. M. Marius au rostit comentarii ale Torei.

Oaspeții au asistat la un spectacol de folclor evreiesc, la Teatrul Evreiesc de Stat.

Momentul culminant al festivităților l-a constituit ziua de 30 iulie. În această dimineață templul coral din București — sanctuarul principal al evreilor mozaici din România — avea aspectul marilor sărbători. Se aflau aici enoriașii de vază ai obștei bucureștene, delegații comunităților din țară, oaspeții veniți din străinătate. Ca o expresie a considerației pe care o poartă conducătorul nostru spiritual și ca o ilustrare a bunelor relații ce există între toate cultele din țară, înalți erarhi ai bisericii ortodoxe, romano-catolice, protestante, ai cultului armean, se aflau în sală. O impresie deosebită a făcut prezența Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care a fost întâmpinat cu mare solemnitate de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen și de ceilalți conducători ai obștei noastre.

Solemnitatea a fost onorată de prezența a-lui prof. Dumitru Dogaru, președinte și Gheorghe Nenciu, vicepreședinte al Departamentului Cultelor. De asemenea, a ținut să ia parte acad. prof. Tudor Ionescu, președintele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România.

...Ora 10. Sosesc Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen. Sînt întâmpinați solemn de un cortegiu în frunte cu d. Șef Rabin Shlomo Goren, prim-rabin I. M. Marius, conducătorii Federației și ai Comunității din București. Corul templului, dirijat de maestrul A. Schwartz, cântă Baruh Aba. Intreaga asistență îi primește în picioare.

Solemnitatea începe printr-o rugăciune pentru Republica Socialistă România și luminajii săi conducători, oficiată de d. Șef rabin dr. Moses Rosen. Tot d-sa rostește o rugă de mulțumire lui Dumnezeu care l-a învednicit să trăiască această zi. Se dau citire telegramelor adresate sărbătoritului de către d. Emil Bodnăraș, vicepreședinte al Consiliului de Stat și Ștefan Voitec, președintele Marii Adunări Naționale.

Această parte a solemnității terminată, urmează vorbitorii, ascultați cu aceeași atenție plină de considerație. După cuvîntul d-lui Emil Sechter, secretar general al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România, se adresează asistenței d. prof. Dumitru Dogaru, președintele Departamentului Cultelor. Urmează d. acad. prof. Tudor Ionescu, președintele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România. În numele cursanților de la Talmud Tora rostește un mișcător cuvînt de mulțumire și respectuos omagiu plin de dragoste, Daniel Cohen. D. prim-rabin dr. Ernest Neumann, a dat citire și a înminat mesajul omagial semnat de reprezentanții comunităților din întreaga țară.

Seria vorbitorilor din străinătate a fost deschisă de Eminența Sa d. Șef rabin Shlomo Goren. Domnia sa a dat mai întîi citire mesajelor de felicitare și salut adresate sărbătoritului de către președintele statului Israel, d. Zalman Shazar și primul ministru Golda Meir.

În mesajul președintelui statului Israel se spune:

„După importanța și incurajatoarea vizită la București a prim-ministrului nostru, mi-am propus să vă exprim aprecierea și prețuirea noastră pentru primirea însuflețită ce i-ați făcut-o și pentru cuvintele frumoase și înțelepte pe care le-ați rostit.

Acum aflu că Excelența Voastră a ajuns la vîrsta înțelepciunii și simt nevoia să adaug cele mai cordiale urări, dorindu-vă ca meritele și eforturile dv. să vă hărăzească Dv. și distinsii Dv. soții precum și întregii familii ani mulți, cu puteri sporite.

Din Sion vă binecuvîntăm, pe Dv. și întreaga Dv. comunitate. Să avem cu toții parte de bucurii!”

Mesajul d-nei Golda Meir are următorul conținut:

„Scumpe Șef rabin dr. Rosen.

Am mareă bucurie de a mă asocia maselor poporului evreu care vă felicită, în ziua în care ați ajuns la vîrsta înțelepciunii.

Impresiile puternicului și emoționantului eveniment al întîlnirii mele cu comunitatea Dv. continuă a trăi cu vigoare în sufletul meu. Acea seară de Săbat pe care am petrecut-o cu voi în timpul vizitei mele în România n-o voi uita niciodată. Îmi este cunoscut cit de mare este rolul Dv. în consolidarea și menținerea comunității evreiești și a tradiției iudaice în România.

Vă urez să fiți binecuvîntat cu ani îndelungați și buni și să continuați opera Dv. prețioasă, cu același devotament și în același spirit de dragoste de Israel cu care ați fost dăruit.

Cu călduroase binecuvîntări, Golda Meir, prim-ministru al statului Israel!”

În continuare, distinsul vorbitor și-a exprimat admirația și respectul pentru opera înfăptuită de d. Șef rabin dr. Moses Rosen, arătînd că domnia sa este una din personalitățile cele mai proeminente ale iudaismului contemporan.

Vorbind în calitate de Șef rabin al Scoției și de reprezentant al Șef rabinului Marii Britanii, Eminența Sa d. Wolf Gottlieb a scos în evidență multiplele calități și merite ale sărbătoritului, respectul unanim și dragostea de care se bucură în întreaga lume evreiască. În același spirit au vorbit d-nii rabini Arthur Schnee și L. Bergman, din S.U.A.

Cu multă venerație a fost ascultată cuvîntarea Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Tuturor le-a răspuns Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

La amiază, Federația Comunităților Evreiești Mozaice a oferit în saloanele restaurantului Athenée Palace o masă oficială, la care au luat parte: prof. Dumitru Dogaru, președintele Departamentului Cultelor și Gh. Nenciu, vicepreședinte; conducătorii cultelor din țară; oaspeții din străinătate; reprezentanții comunităților din țară, fruntași ai obștei din București. În cursul prînzului, care a decurs într-o atmosferă deosebit de cordială, au luat cuvîntul, elogiînd pe sărbătorit d-nii: Martin Băluș, din conducerea Federației Comunităților Evreiești Mozaice; dr. Gerhard Riegner, secretar general al Congresului Mondial Evreiesc; P. S. Episcop Iakab Antal, reprezentînd biserica romano-catolică din România; dr. Geza Seifert, președintele Federației comunităților evreiești din Ungaria; Itzhak Korn, deputat în Knesset, președintele Asociației evreilor originari din România, aflați în Israel; Kovacs Lajos, episcop al Bisericii unitariene; Alderman Michael Fidler, președintele lui Board of Deputies of British Jews din Anglia; Louis Horwitz, director general al Joint-ului pentru Eupora; P. S. Episcop Albert Klein, din partea Bisericii evanghelice luterane C.A. din România; Joseph Lovinger, președintele Uniunii comunităților evreiești din Grecia; dr. Lavoslav Kadelburg, președintele Federației comunităților evreiești din R.S.F. Iugoslavia; scriitorul I. Peltz.

Vădit emoționat a luat cuvîntul d. Șef rabin dr. Moses Rosen care a mulțumit tuturor.

Festivități dedicate aniversării păstorului nostru spiritual au avut loc și la comunitățile din țară.

Mesaje de felicitare

Eminența Sa d. Șef rabin a primit în continuare telegrame și scrisori de felicitare de la un mare număr de persoane și organizații din țară și de peste hotare.

Din străinătate s-au primit mesaje de la: rabin dr. Joachim Prinz, președintele lui Governing Council al Congresului Mondial Evreiesc; Jacob Stein, președintele conferinței președinților marilor organizații evreiești din Jacob Stein, președintele conferinței președinților marilor organizații evreiești din S.U.A.; Sol Kane, președinte și Sol Hayes, vicepreședintele Congresului evreiesc din Canada; Abr. Karikof, din conducerea lui American Jewish Committee; Eugene Weill, secretar general al Alianței Israelite Universale; Dr. William Wexler, președintele org. „Cojo”; Itzhak Goldenberg și Marc Turkow, în numele Congresului evreiesc din America latină; K. Davidsohn, secretarul Consiliului reprezentativ al evreilor din Scoția; Abraham Shenker, membru al executivei Agenției Evreiești; Avraham Harman, președintele Universității ebraice din Ierusalim; Sir Israel Brodie, Immanuel Jacobovits și Haham gaon rabi Rose, în numele Conferinței rabiniilor din Europa; Michael Hazan, ministrul Ocrotirilor sociale din Israel; Iehuda Șaari, ministru-adjunct, Israel; d-na și d. Raphael Bensalon, ambasadorul statului Israel la București; Itzhak Cohen, Șef rabinul comunității din Dublin; Dr. Vam Damm, din conducerea Uniunii comunităților evreiești din R. F. a Germaniei; Alfred Epstein, președintele comunității evreiești din Mainz; rabin Hersch el Schechter — New York; Dr. Roth, din partea executivei europene a Congresului Natania (Israel); Sulim Zilberfarb, în numele organizației unitare a evreilor originari din România.

Din țară s-au primit mesaje de la: I.P.S. Justin, mitropolitul Moldovei; I.P.S. Nicolae mitropolitul Ardealului; I.P.S. Firmilian al Olteniei; I.P.S. Nicolae al Banatului; P.S. Vasile, episcopul Oradei; P.S. Visarion, episcop-vicar al mirtpoloiei Ardealului; arhimandrit Baronian biserica Armeană; Pavel Bochian, președintele cultului pentecostal, de la scriitorii Alexandru Mirodan, Alexandru Jar, Brunea-Fox; Franz Auerbach, directorul T.E.S. etc.

★

Șef rabinul Comunității evreiești din Moscova, Iacob Fischman și președintele templului, Kaplan, au adresat telegrame de felicitare Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen, cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani.

Di. Șef rabin dr. Moses Rosen, întâmpinat de d. Șef rabin Shlomo Goren și fruntașii obștei noastre este condus solemn la altar

Mesajul comunităților evreiești mozaice, înmînat de d. prim-rabin dr. E. Neumann

Eminență,

La cea de-a 60-a aniversare a zilei Dv. de naștere, comunitățile și credincioșii evrei din Republica Socialistă România vă adresează omagiu lor plin de dragoste, respect și prețuire.

În această zi sărbătorească, dorim să știți, Eminență, cit sintem de bucurioși și de mindri a vă avea în fruntea obșteilor noastre, pe Dv., una din personalitățile proeminente ale iudaismului generației noastre.

Gîndul Dv. înțelept, fapta Dv. binecuvîntată, sentimentul Dv. generos, sint dintr-unul cele mai de preț ale colectivității noastre.

În cei aproape 25 de ani de sacerdotiu și în acest deceniu de cînd indeplințiți, cu har și nobilă dăruire, funcția plină de răspundere de președinte al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din România, ați realizat o operă remarcabilă, pentru care vă exprimăm întreaga noastră grațitudine.

Ne rugăm lui Dumnezeu să vă dăruiască, Dv. și devotații Dv. soții, sănătate, putere de muncă, spre a vă putea consacra încă mulți ani misiunii Dv. sfinte.

Ad mea veesrim!
23 iulie 1972

Mesajul este semnat de președinții și clericii comunităților din întreaga țară.

Presa evreiască despre sărbătorirea d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen

Presa evreiască din străinătate a acordat o atenție deosebită sărbătoririi Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Ziarele din Israel, S.U.A., Anglia, Franța, Elveția etc. au publicat articole omagiale, însoțite de fotografii, subliniind activitatea prodigioasă a Eminenței Sale în cadrul obștei din România precum și aportul d-sale

prețios în cadrul marilor organizații evreiești din conducerea cărora face parte.

Postul de radio Kol Israel a transmis un interviu acordat de d. Șef rabin.

Festivitățile organizate la București în onoarea sărbătoritului au fost de asemenea relatate pe larg de organele de informare evreiești din străinătate.

Vizite protocolare la Departamentul Cultelor

În ziua de 31 iulie a.c., Șef rabinul orașului Tel Aviv, Shlomo Goren, însoțit de d. Șef rabin dr. Moses Rosen, a fost primit de președintele Departamentului Cultelor, prof. Dumitru Dogaru. A avut loc o convorbire, care s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

Președintele Departamentului Cultelor a primit, de asemenea în audiență pe d-nii rabini Arthur Schnee și Arthur Hertzberg din S.U.A., precum și pe d-nii dr. Gerhardt Riegner, secretar general al Congresului Mondial Evreiesc și Armand Kaplan, șeful departamentului de relații externe al aceleiași organizații.

Intrevedere Șef rabinul Goren — Patriarhul Iustinian

Șef rabinul orașului Tel Aviv, Shlomo Goren, însoțit de d. Șef rabin dr. Moses Rosen, a făcut o vizită protocolară Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. În cursul convorbirii, care a decurs într-o atmosferă deosebit de cordială, au fost abordate probleme

religioase, în spiritul respectului reciproc și al stimei depline.

Prea Fericirea Sa Justinian a primit de asemenea pe d-nii rabini Arthur Schnee și Arthur Hertzberg, precum și pe d. dr. Gerhardt Riegner, secretarul general al Congresului Mondial Evreiesc.

Cuvîntul d-lui Dumitru Dogaru, preşedintele Departamentului Cultelor

Permiteţi-mi ca să-mi exprim deosebita satisfacţie pentru prilejul c.e mi se oferă ca în mijlocul D-voastră să transmit salutul şi cele mai călduroase felicitări din partea Departamentului Cultelor şi a mea personal, cu ocazia acestei frumoase sărbătorii pe care o constituie a 60-a aniversare a zilei de naştere a Eminenţei Sale Dr. Moses Rosen.

Participarea reprezentanţilor cultelor din ţara noastră şi a unor personalităţi ale vieţii religioase mozaice de peste hotare, la sărbătorirea d-lui Şef rabin, reprezintă nu numai preţuirea acordată unei înalte feţe bisericesti, personalitate remarcabilă pe planul relaţiilor ecumenice locale şi internaţionale dar şi cinstită adusă meritelor sale ca om, a înaltelor sale virtuţi cetăţeneşti şi de îndrumător înţelept al comunităţilor mozaice din România.

În persoana D-vo., Domnule Şef rabin, noi apreciem pe conducătorul religios care a depus cele mai nobile strădăni de a imprima spiritul de loialitate cetăţenească al credincioşilor Dv. faţă de patria în care trăiesc, în condiţiile ei de azi, acelea ale construirii socialismului.

Pe lângă aceste realizări, noi vă laudăm şi a fi cetăţean loial al statului socialist, că existenţa unei vieţi comunitare evreieşti într-un stat socialist este perfect posibilă. În acest domeniu, conducătorul nostru spiritual a fost un înaintemergător, fapt recunoscut azi în mod unanim în viaţa evreiască internaţională.

E locul s-o afirmăm azi aici, în acest ceas solemn, cu toată tăria : Şef rabinul dr. Rosen a slujit iudaismul cu tot ce are acesta mai bun, mai remarcabil ca rezultate. Graţie lui comunităţile noastre au o viaţă şi o frumoasă activitate, instituţiile noastre de cult, cultură, asistenţă etc. funcţionează spre satisfacţia coreligionarilor din ţară şi admiraţia celor de peste hotare. Nu e, desigur, locul acum să prezentăm un bilanţ al acestei activităţi. Într-un fel am făcut acest lucru la conferinţa anuală a comunităţilor, din luna februarie, cind s-a conturat tabloul îmbucurător al unei vieţi comunitare active şi multilaterale. Totuşi, nu putem să nu prezentăm, extrem de sumar, câteva fapte semnificative prin ele înşile.

Cum am putea să nu evocăm în această clipă solemnă stăruinţa şi eforturile deosebite ale conducătorului nostru, începând acum un sfert de veac şi continuate an de an pentru înfiinţarea şi menţinerea cursurilor de Talmud-Tora, datorită cărora mii şi mii de copii şi tineri s-au adaptat la învăţătura noastră sfântă şi au învăţat să scrie şi să citească limba în care a fost scrisă sfînta Biblie.

Astăzi funcţionează în comunităţile din ţară cursuri de Talmud-Tora de care se ocupă personal Eminenţa Sa, acordînd sprijinul necesar pentru funcţionarea acestora în cele mai bune condiţiuni.

Trebuie să recunoaştem, în această împrejurare solemnă, că nimeni altul nu ar fi putut înlătura greutăţile care stăteau în calea înfiinţării şi funcţionării cursurilor de Talmud-Tora, că nimeni altul nu ar fi putut duce munca istovitoare pentru menţinerea lor. În ultimii ani, prin grija Eminenţei Sale au luat fiinţă cursuri de limba sfîntă. Asemenea cursuri funcţionează în cadrul comunităţii din Bucureşti, precum şi la Iaşi, Timişoara, Cluj, Oradea, Tg. Mureş etc. Sutele de cursanţi au manifestat şi manifestă un deosebit interes pentru studiul limbii strămoşilor, exprimîndu-şi dragostea şi recunoştinţa ce o poartă conducătorului nostru spiritual, care le dă posibilitatea să cunoască limba, istoria şi literatura poporului nostru.

Activitatea culturală a avut şi are, în preocupările de zi de zi ale Federaţiei Comunităţilor Evreieşti Mozaice şi prin aceasta înţeleg în preocupările sărbătoritului nostru de azi, un loc de frunte în ansamblul activităţii.

Este bine cunoscut prestigiul de care se bucură „Revista cultului mozaic” în rândurile coreligionarilor din ţară. Ea se bucură de prestigiu şi în străinătate, fiind trimisă aproape în toate ţările din lume.

Apariţia, existenţa şi menţinerea revistei constituie una din realizările Eminenţei Sale, care consacră multe ore din timpul d-sale atît de preţios la apariţia fiecărui număr.

Abordînd acest tărîm al activităţii culturale, trebuie subliniată importanţa pe care a avut-o şi are pe care l-a stîrnit apariţia volumului „în lumina Torei” al d-lui Şef-rabin. Primele două ediţii au fost epuizate şi se află în pregătire o ediţie în limba engleză.

Presa evreiască internaţională a publicat articole şi recenzii extrem de elogioase despre această lucrare, evidentînd faptul că preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti Mozaice din România şi Şef-rabinul cultului mozaic din România este totodată şi un distins învăţat talmudic, un intelectual ales, un scriitor talentat şi un gânditor de o structură deosebită.

Celor care avem onoarea şi fericirea de a fi în preajma sa, această trăsătură a personalităţii sale ni se impune zi de zi.

Această carte a răspîndit lumină şi căldură în mii şi mii de cămine ale credincioşilor evrei. Tot în cadrul activităţii culturale e cazul să amintim de calendarul „Luahul” nostru, tipărit în fiecare an, care îndeplineşte funcţii multiple, printre care, în afară de cele tradiţionale şi funcţii decurgînd din situaţia particulară a obştiilor noastre. Tînînd seama de

vins purtător capabil să identifice şi să afirme valorile care cinstesc omul.

Cu cîteva zile în urmă, în perspectiva sărbătoririi Dv. de astăzi, am ţinut să revăd cartea Dv. „În lumina Torei”. Este, fără îndoială, cartea unui conducător religios, care în mod firesc meditează despre învăţăturile de bază ale religiei sale — dar în această carte vibrează şi se simte răspunzător pentru problemele umanităţii, ale comunităţii sociale largi în care trăieşte, un om cu adevărat contemporan, care nu-şi inchide gîndirea la simple formule, ci e hotărît să activeze „pentru pacea cetăţii în care trăieşte”, cum frumos v-aţi exprimat odată.

Eminenţa Voastră, domnule Şef rabin Moses Rosen, v-aţi afirmat de asemenea ca o personalitate unanim apreciată şi pe planul relaţiilor religioase interne şi externe. Şi în cadrul acestora. Dv. aţi fost un mesager al păcii şi al înţelegerii între oameni, dînd toată preţuirea ideii de responsabilitate şi solidaritate.

Ţinem să subliniem aici şi faptul că Dv. aţi reuşit să faceţi cunoscute relaţiile vieţii religioase din România şi să acţionaţi nu numai ca un conducător religios, dar şi ca un om al

tenţie şi fondurilor băneşti necesare pentru întreţinerea şi repararea sinagogilor, templelor şi a celorlalte lăcaşe de cult. Aproape că nu există comunitate în care să nu se fi luat măsuri ca aceste sinagogi să fie renovate. În mare parte sinagogile au fost reparate, dîndu-li-se un aspect civilizat corespunzător. Altele sînt în curs de a fi renovate, astfel încît în scurt timp programul propus va fi realizat.

S-au făcut şi se fac eforturi pentru asigurarea personalului necesar funcţionării acestor sinagogi.

Datorită acestor măsuri, enoriaşii vin cu dragoste şi participă la oficiile religioase. Spiritul cu adevărat iudaic, plin de dragoste faţă de obşte şi de enoriaşii săi, instaurat de Eminenţa Sa, a avut darul să reducă pe enoriaşii în casa comunităţii, să sprijine comunităţile, să se intereseze de activitatea lor.

Aceasta a contribuit în mare măsură la îmbunătăţirea situaţiei materiale a comunităţilor. Astăzi, aproape toate comunităţile şi-au redresat situaţia financiară, încît îşi pot acoperi cheltuielile pentru întreţinerea instituţiilor de cult.

Federaţia subvenţionează comunităţile cu sume importante pentru executarea reparaţiilor sau pentru acoperirea altor cheltuieli neprevăzute.

În spiritul învăţăturii şi eticei mozaice este respectul şi pietatea faţă de înaintaşi, care se exprimă în îngrijirea lăcaşelor de veci. Consecvenţă acestei tradiţii. Federaţia are această chestiune în centrul preocupărilor sale. În ultimii ani, la zeci de cimitire de pe întreg cuprinsul ţării au fost construite garduri şi refăcute capele.

Se poate afirma cu toată certitudinea că nici o instituţie de cult n-a fost neglijată.

Federaţia s-a preocupat de asigurarea cărnilui ritual, azimă pentru sărbătorile de Pesah, vin ritual, procurarea de taleisim, tîlemei, cărţi religioase, etrogim etc. Această vastă acţiune se datoreşte iniţiativei şi măsurilor luate de Eminenţa Sa.

Unul din cele mai emoţionante capitole din atît de bogatul bilanţ de realizări cu care se înfăţişează veneratul nostru sărbătorit îl constituie fără îndoială cel al asistenţei sociale. Am folosit expresia bilanţ şi aceasta ne evocă cifre ; iar despre cifre există părerea că sînt reci, uscate. Oamenii obişnuiesc chiar să plaseze cifrele la antipodul poeziei. Nu ştiu cît adevăr general există în această ierarhizare, dar în domeniul nostru, al asistenţei sociale, cifrele nu sînt deloc reci, nu sînt deloc prozaice, ci ni se par de o mare frumuseţe morală, deci şi poetică.

Astăzi, sînt ajutate aproape zece mii de persoane, enoriaşi bătrîni, bolnavi, lipsiţi de mijloace suficiente de existenţă.

Parte din aceştia, circa 6 000 primesc ajutoare în numerar, lunar, alimente de cîteva ori pe an, îmbrăcăminte odată pe an, asistenţă medicală, medicamente, acolo unde considerăm că e cazul şi pentru astfel de ajutoare.

Un număr de alte 4 000 persoane primesc numai alimente şi îmbrăcăminte.

Funcţionează în ţară un număr de patru cămine de bătrîni şi sperăm că în curînd să mai ia fiinţă încă alte trei cămine.

În ţară funcţionează nouă cantine rituale la Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Cluj, Arad, Oradea, Botoşani, Galaţi şi Dorohoi, în care mîncîncă aproximativ 2 500 enoriaşi, din care aproape 70% în mod gratuit, iar restul plătînd o sumă mică.

Pentru un număr de circa 300 asistaţi ne-transportabili, în neputinţă de a se îngriji singuri, s-a organizat un serviciu de asistenţă la domiciliu, ducîndu-li-se mîncarea acasă cu mijloace auto şi făcîndu-se curăţenie la locuinţele lor.

Cu ocazia sărbătorilor, în special cu ocazia sărbătorii de Pesah, s-au distribuit ajutoare speciale enoriaşilor care nu şi-au putut asigura cele necesare pentru a prăznui sărbătorea aşa cum trebuie, după tradiţie.

Putem afirma cu conştiinţa împăcată că astăzi nu există enoriaş în casa căruia să nu între ajutorul acordat de Federaţie pentru asi-

Sărbătorirea d-lui Şef rabin dr

(30 iulie 1972)

Cuvîntul Prea Fericirii Sale Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Eminenţa Voastră,

Popasul duhovnicesc al împlinirii a 60 de ani de la naşterea Eminenţei Voastre imi dă plăcută ocazie de a exprima, în numele Bisericii Ortodoxe Române, al meu personal şi al celorlalte culte din România, sentimente de aleasă preţuire pentru Eminenţa Voastră, distingînd Conducător al Cultului mozaic din ţara noastră.

În cei 24 ani de cînd Cel Atotputernic V-a chemat la cirna Comunităţii mozaice din România, am avut numeroase prilejuri să ne întîlnim, să discutăm probleme de interes comun al celor două popoare, să schimbăm opinii

Este adevărat că majoritatea fondurilor necesare pentru asistenţă socială înfăptuită de noi, sînt acordate de către organizaţia Jant, dar la aceasta contribuie şi Federaţia cu o sumă importantă din fondurile ei proprii.

Nu putem încheia acest capitol fără a scoate în relief faptul că tot ce s-a realizat în legătură cu asistenţa, această minunată realizare de ajutorare a coreligionarilor bătrîni, bolnavi sau lipsiţi de familie, este în primul rînd opera Eminenţei Sale d-lui Şef-rabin.

Niciodată, repet niciodată în cadrul comunităţii noastre nu a existat o astfel de realizare. La această minunată realizare Eminenţa Sa a fost şi este sprijinit efectiv de distinsa d-sale tovarăşă de viaţă. Interesul pe care îl manifestă d-na dr. Rosen pentru ajutorarea celor în suferinţă se materializează prin sprijinul de fiecare zi pe care îl acordă asistaţilor, îndrumările pe care le dă căminelor de bătrîni, dragostea cu care alină durerea multora din cei care sînt imobilizaţi la pat, prin dese vizite pe care le face acestora.

S-a urmărit şi se urmăreşte respectarea demnităţii omului, trimiţîndu-se ajutoarele prin poştă, ca o pensie, evitîndu-se metodele folosite de filantropia din trecut, cînd cel care primea ajutorul era în primul rînd înjosit, demnitătea îi era călcată în picioare.

Total se datoreşte directivelor date de Eminenţa Sa, care zilnic sacrifică multe ore pentru această activitate.

Printre înfăptuirile remarcabile din ultimii ani cuvîne-se a aminti acţiunea de stringere a sulurilor sfînte ale Torei din toate sinagogile unde prin diminuarea numărului enoriaşilor, ele au încetat a avea utilizare cultică şi transferarea lor către sinagogile din Israel, ca dar al obşteii noastre. În acest fel, graţie atitudinii pline de înţelegere arătate şi cu acest prilej de către autorităţile româneşti, un număr de peste 3 100 suluri ale Torei şi-au putut recăpăta, în Israel, utilizarea firească. Aceasta a fost un act de mare rezonanţă în viaţa evreiască a generaţiei noastre.

Este pentru noi un motiv de îndreptăţită mîndrie şi de mare satisfacţie faptul că păstorul nostru spiritual se bucură de stima şi încrederea autorităţilor de stat, ca şi de cea a opiniei publice din ţară. După cum se ştie, Domnia sa este deputat în Marele Adunare Naţională, face parte din Comitetul naţional al mişcării pentru apărarea păcii, precum şi din alte comitee şi organizaţii obşteşti. În toate împrejurările, d-sa reprezintă cu demnitate obştea evreiască din ţară.

În climatul general de apropiere, preţuire reciprocă şi stimă dintre toţi cetăţenii ţării, indiferent de rasă, naţionalitate sau credinţă, Eminenţa Sa a stabilit excelente raporturi cu

Apreciez în mod deosebit activitatea pastorală şi patriotică a Eminenţei Voastre. Personalitate de prim rang a lumii mozaice, om de vastă cultură, exeget, scriitor şi creator însuflit, spirit lucid şi optimist, un adevărat profet şi apostol al lui Dumnezeu, într-un propovăduirea omiei şi frăţiei, Dovadă pentru aceasta este însăşi frumoasa întîlnire de astăzi, în acest Templu, în care slăviţi pe Domnul nostru al tuturor, din ceruri.

Bunele raporturi dintre Biserica Ortodoxă Română şi Cultul Mozaic din România îşi au obîrşia în credinţa comună în Dumnezeu, Părintele nostru al tuturor, descoperit oamni-

Şeful erarh la sărbătorirea Voastră, participare care ne umple de bucurie şi pentru care le adresăm din nou călduroase mulţumiri.

Nu ştiu în ce măsură am reuşit a vă reda o imagine, fie şi generală, a înfăptuirii veneratului nostru sărbătorit. Ştiu însă că munca pe care o desfăşuraţi este imensă şi că multe aspecte, destul de importante, nu am reuşit să vi le prezint.

Aceste rezultate au fost cu putinţă pentru că Eminenţa Sa s-a bucurat, în întreaga sa activitate de largă înţelegere a guvernului şi a Departamentului Cultelor, iar pe de altă parte de sprijinul şi dragostea enoriaşilor evrei din ţară.

Doveziile de dragoste de care se bucură Eminenţa Sa, din partea evreilor din această ţară, pot fi evidenţiate în fiecare zi. Aş vrea să mă refer, spre a scoate în evidenţă acest fapt, la mîile de credincioşi care au umplut templele din toate oraşele; laşi sau Cluj, Oradea sau Galaţi, Dorohoi sau Arad, Timişoara sau Botoşani etc. aşteptînd ore întregi să audă practica Eminenţei Sale cu ocazia vizitelor făcute în aceste oraşe de sărbătorile de Hanuca.

Prestigiul de care se bucură Eminenţa Sa în străinătate poate fi dedus şi din faptul că domnia-sa face parte din birourile executive ale marilor organizaţii evreieşti din lume. Atunci cînd se află la New-York sau Paris, la Londra sau Tel Aviv, la Roma sau la Bruxelles sau în oncare alt oraş din lume cuvîntării şi păreriile d-sale asupra problemelor evreieşti multe publicaţii din străinătate, de posturile la ordinea zilei sînt redate, comentate de de radio şi televiziune din ţările vizitate.

Este locul să arătăm că Eminenţa Sa, în prodigioasa activitate pe care o desfăşoară ori de cite ori se află în străinătate aduce mari servicii credincioşilor evrei din ţară şi poporului evreu în genere. În acelaşi timp nu uită nici interesele scumpei noastre patrii, pe care o slujeşte cu un deosebit devotament.

În acest fel d-sa a contribuit la formarea climatului de înţelegere şi de deosebită apreciere din partea opiniei publice mondiale asupra situaţiei şi a realizărilor minunate din România socialistă.

Aprecierile de care se bucură pretutindeni Eminenţa Sa se resfring asupra colectivităţii evreieşti mozaice din România, al cărei prestigiu peste hotare a crescut mult datorită conducătorului nostru spiritual.

În incheiere, fie-mi îngăduit ca în numele acestei adunări să mulţumesc Eminenţei Sale d-lui Şef rabin dr. Moses Rosen, conducătorul nostru spiritual pentru ceea ce a realizat, pentru munca sa neobosită în sprijinul colectivităţii evreieşti mozaice şi să-i adresez tradiţionala noastră urare „ad mea veesrim” pentru ca alături de distinsa d-sale soţie, în deplină sănătate să ne conducă spre noi realizări.

Şef rabinul Goren a vizitat mai multe comunităţi din ţară

În cursul şederii sale în ţară, Şef rabinul oraşului Tel Aviv, Shlomo Goren, a avut posibilitatea să cunoască viaţa religioasă din mai multe comunităţi. Astfel, în ziua de 26 iulie a.c. a vizitat comunitatea din Braşov, unde a participat la principală sinagogă din oraş la rugăciunea de Minha-maariv.

În zilele de 31 iulie—3 august, împreună cu d-na Goren, a vizitat co-

munităţile Iaşi, Dorohoi, Botoşani, precum şi casa de odihnă rituală a F.C.E.M. de la Borsec.

Numărul următor al revistei noastre va apărea la data de 1 septembrie a.c.

די באגריסונג פון פראפעסאר דאגאר

(המשך פון זייט 11)

נאָר מיט אונזערע פעלות האָט מען גע-
קאָמט לייזן די פּראָבלעמען וואָס האָבן זיך
געשטעלט אין די באַזונדערע צווישן אַ מלו-
כה פון אַ נייעם פּאַן און דער נעשענדיגער מיט
דער רעליגיע, וועלכע האָט אַראַפּ איר
דרוהדיקע עקזיסטענץ אין אַנדערע זעעל-
שאַפּ-אַרבעטן; אָנגעזאָפּלט אין איר
סטרוקטור, אָר אומעוונט'ע עכע איינפלוסן
פאַרענליכע, וועלכע וואָלפּן פּאַרע צו עקאַמ-
הירערן געוויסע רעליגיעזע פּאַרע צו זיין
פּערשיידן די פּאַראַליזירט און דרוהן און זיין
וואָס זעען אויב וויכטיק פאַר די מען זיין
און וואָס זעען דער זייל פון אָפּצוהאַלפּן.
איר קלאַר האָבן די פּאַסיבאָפּאַקע, חשי-
בער רב הכולל, און איר האָט בייגעשטייערט
אין אַ שטערקע אופן מיט אַסאך אַינער-
געשעפטליכע, אין באַדינגונגען און פּיל לאַנג-
צושטענדיק, אין וועלכע אַזויפיל לעבנס-
באַרייטן פון דרוהן האָבן בידאַרפּט איבער-
געשאַצט ווערן, צום אויפגעקערן מיט אַפּ-
האַלפּטאָניעס און וואָס ס'עס פּאַסיבירט פאַר די
יידן פון אַינער ס'הילף די חייכע זייט פון
דעם גרויסן קער און לעבן פונעם רומענישן דעם
פּאַל-און אַ קער וואָס איז פּאַנגעווען דעם
28-טן אויגוסט 1944 - ווען די יידישע
באַשעפּטערונג האָט באַקומען, ווי איר האָט
געוואָלט, געוויסן נאָר די פּאַריהויט נאָר טאַקע
דאָס לעבן געפאַלן.

די גרויסע פּאַראַליזירטע פּראָבלעמען וואָס
האַבן זיך געשטעלט פאַר די מענטשן און
פּאַלעס, נאָכן צווישן וועלכער האָבן נישט
פונעם אין איר, השווער רב הכולל, א
ליידשאַפּטלעכן אַנאַליס, און באַדייטערט
אן אַ פּאַרע אַיבערע זיבן פּאַרע, וואָס אין
איינשטאנד צו אַינענדיגער און פּאַרע-
רעגעלען די ווערן וואָס פאַר זאָפּן כּבּוד
דיעס מענטשן.
מיט עטליכע מען צוריק, מיטן געזאָגט
צו אַינער הויכע וועל, האָבן איר נאָפּ-
פּאַל געלייגט אַ ער בר, האָט ליבט פון דער
טורה, ס'איז, בלי ספק, אַ בוד פון אַ רב-
ליניען פירער, וואָס רעקט, ועלכעספּאַר-
שאַפּטלעך, וועגן די יסודותדיקע לערנע פון
זיין רעליגיע, אָפּער און דעם כּבּוד פּילט זיך
די ברענגענדיקע פּאַיאַנאָסטעלעכקייט פאַר
די פּראַגן פון דער געווענליכער פאַר דעם-
ברייבער ס'פּאַיאַלער געווענליכער אין וועלע-
כער עס לעבט אַ באַמט און נעצטייטקער
מענטש, וואָס פאַרשאַפּט נישט זיין גע-
שענען.

מעסאזשן און באגריסונגען

אין ארבעט פון דער פּע-
דראַטיק פון די יידישע קהי-
רות און פון רב הכולל. דר.
רוד טשה רוד זענען נאָך
אָנגע, וועלן אַסך סעלעגרא-
פה, בויה, גראַטולאַציעס,
פון אָנגעזעענע פּערזענלעכע
קייט און אָרגאַניזאַציעס פון
לאנד און פון אויסלאנד. פון
אויבלינד זענען אָנגעקומען
מעסאזשן פון: הרב ד. פרינץ
פּערזענלעכע פון גאַווערנינג
קאָנגרעס פון יידישן וועלט-
קאָנגרעס פאַר ס'פּאַיאַלער פּיר-
עט, רפאל בן שלום, אַחבא-
זאָרג פון מדינת ישראל, ח-
היהודה שווי, וועלע-מיני-
טער, פאַר בן שלום, אַחבא-
סאָדא פון ישראל אין בר-
זאָרעס, עקט שטיין, פּרע-
זירענט פון דער פּרעזידענט-
קאָנפּרענץ פון אַמעריקע, וואָר

וויליאם וועקסלער, פּרעזי-
דענט פון "קאָפּאַ", ישראל;
סאָל קאָפּע, פּרעזידענט איוטאָל
כאַניע, וויצע פּרעזידענט פון
יידישן קאָנגרעס פון קאַדאָע;
אַבראַם קאַרליקאָף, דור וואָר
פּירער פון אַמעריקאַן דזשיוד
קאָמיטעי; ערווערן וויל, סע-
קּרעטאַר פון איליאס אידא-
עליס; ק. דאָוידזאָ, סעקרע-
טאַר פון וועפּרעזענטאטיוו-
ראַס פון די יידן פון פּאַס-
לאַנד; אַבראַם שוועקער, ע-
קּוואַרטיר-מאַנידזשער פון דער
יידישער אַגענטי, אַבראַם
הערל, פּרעזידענט פון דער
ווישלינג אוניווערסיטעט;
סער ישראל גרין, עמונאל
יאָקאָבאוויץ דער זוכס שלמה
גאַו און רבאָזע אין נאַמען
פון דער רבני-אַפּאָרטעווע
פון איראָפּע; יאָקאָב, רב
וואָשי פון אירלנד; דו. וואָ
דאָס, דער אָנפירונג פון דער
יידישער קהילות פון דער
יידישער בונדעס רע-
פּובליק; אַפּרעד עפּשטיין,
פּרעזידענט פון דער יידישער
קהל פון מיני; וואָר

דאָס וואָרט פון יוגנטלעכן דניאל כהן, קורסאנט פון רער תלמוד-תורה

השווער רב הכולל,
געדרעט אָנווענדן,
האַבט דעם גרויסן כּבּוד צו רייזן אין נאַמען
פון יוגנט דור פאַר אַסך דער השווער פאַראַפּלאַנג.
מיט עפּאַציע, גיב איר איר איבער, השווער רב
הכולל, דאָס וואָרט פון דער יוגנט, וועמענס מורה
דיך איר זענט פון אויפיל יארן, כדי איר אױס-
צוריקן אונדזערע האַרציקסטע אונדזער ווישל
כל טוב צו אױנער זעכציקסטן געבורט-טאָג.
אירע ווערן פון דערציען און דערציען און אזוי
שיין, און די יוגנט האלט איר מיט רעכט פאַר א
גרויסן פון איר אמת זין וועלכן דאָס וואָרט האָט
אין לשון קודש.
אירע ווערן פון דערציען און דערציען געהער
מיט רעכט צו די אלגעמיינע אָנשטעלונגען
פונעם גאַנצן פּאַלק פון דעם לאַנד, צו ריכטן דעם
וועג פון דער יוגנט אין גייסט פון אַ געווענער
עטיק, צו ערנסטיקט, צו מיוואַרע ארבעט.
פון זייער פּרעסטיזש קינדזשייט הייבן אן קומען
די קינדזער אין דער תלמוד-תורה, אונטער איר-
אָפּטרינג און זיי גרייט זיך צו צו בר מצווה. איר
בין אלע געווען ניי יאר ווען כ'הבט און זייען
געזיילט צווישן זיי, אומפאַרגעסלעך און מיר
פאַרבליבן די וואַרעמקייט מיט וועלכער מ'האַט
אונדז אױפּגענומען אין דער שול באַראָן הירש.
ווי מיר האָבן צום ערשטן מאל זיך באַקענט מיט
די אומיות פון אלף בית, אומפאַרגעסלעך זענען
מיר איר פאַרבליבן די חוכה-פּייַערונגען און
די פּסח-סדרים ניי יאר ווען כ'הבט באַווייזן
וואָס מיר האָבן געלערנט. און צו מיי בר מצווה,
האַט איר, השווער רב הכולל, מיר געווען וועגן
דער וויכטיקייט פון דעם מאָמענט ווען כ'הבט
אָנגעהויבן זיך צו ציילן צו מנין און גענומען אָפּ-
זיך דעם עול אָפּצוהיטן אונדזערע מצוות און אָפּ-
היטן אונדזערע מאָדאל, ווען איר האָט מיר גע-
געבענטשט, האָט איר מיר אין אירע ברכה גע-
זאָגט ווערטער וואָס זענען געוואָרן מיין וועג-
ווייזער און דער וועג-ווייזער פון אויפיל יוגנט-
לעבע וואָס האָבן עפעס געלערנט צווישן די
ווענט פון דעם מקום-קדוש און וועלכן מיר גע-
מועגן זיך היינט, זיין א גוטער ייד, היינט זיין
גלייכצייטיק א געטרייער בירגער פונעם רומעני-
שן היימלאַנד, הייסט, פאַר אַלעמען, זיין אן
אַמטר מענטש.
אַפּן וועג פון אַס דער לערע זענען אורזי-
גאַנגען די קודש פון לשון קודש וואָס איר האָט
איינגעפירט און וועלכע מיר האָבן נאָכפּאַלנט.
די וונדערבארע פאַרטרעג, וואָס האָבן שוין א
טראַדיציע, האָבן דערנענטערט די יוגנט צו איר.
זיי לערנען פון די פאַרטרעגן די טוינטער-יאַר-
עיק געשיכטע פונעם יידישן פּאַלק וואָס האָט אַפּילו
אין דער אָפּגעשטאַנענער געווענליכער און אַנטק-
רויס פון וועלכער ס'האַט געהאַט אויסצושניידן
פאַרפאַלגונגען, אַפּילו אין פּינצערן מיטאַלערע
און בייער דער בלוטיקער ערשאַפּט פון פּאַשיסם,

די יידישע פרעסע וועגן די פייערונגען

לכבוד רב הכולל, דר. דוד משה רוזן

די יידישע פרעסע פון דער גאַרער וועלט האָט געשענקט א
באַזונדערע אויפּמערקזאַמקייט די פייערונגען לכבוד רב הכולל, דר.
דוד משה רוזן.
די צייטונגען פון ישראל, אַמעריקע, ענגלאַנד, פּראַנקרייך, שווייץ
האַבן פאַרעפּנטלעכט לויב-אַרטיקלען, מיט בילדער, אַרויסהויבנדיק
די פּרומבארע טעטיקייט פון רב הכולל לכבוד דער יידישער
קהילה פון רומעניע, ווי איר זיין אויסערגעוויינלעכן צושטייער אין
דער טעטיקייט פון די גרויסע יידישע אָרגאַניזאַציעס צו וועמענס
אַפּירונג ער געהער.
קול ישראל האָט איבערגעגעבן און אינטערוויו מיטן רב הכולל
די יידישע נעמע-אַגענטורן פון דער וועלט, האָבן ברייט באַריכ-
טעט וועגן די פייערלעכקייט וואָס זענען פאַרגאַנגענדיק געוואָרן אין
בוקאַרעשט לכבוד דעם רב הכולל.

באַגעגעניש צווישן רב הראשי, שלמה גורן און פאַטריאַרך זשוסטיניאַן

דער רב הראשי פון תל אביב, שלמה גורן, אין זע-
באַגלייטונג פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן, האָט געמאַכט
א פּראָפּאַגאַנדאַ באַזוך דעם הויכערדיקן זשוסטיניאַן,
פאַטריאַרך פון דער רומענישער אַרטיאָדאָקסישער קיר-כּע
דעם שמועס וואָס איז פאַרגעקומען אין אַ באַזונדערע
פּריינטלעכער שטימיק, זענען פאַראַגלעט געוואָרן רעליגיעזע
פּראַגנ, און גייסט פון קענזייטיקן רעספּעקט און פּולסטיג-
דיקע אַטונג.
דער הויכגעשעצטער פאַטריאַרך זשוסטיניאַן האָט איר
אויסגענומען די רבנים אַרטור שינאָר און אַרטור הערצערב
און איר דעם הער דר. געראַרדאָס ריינער, גענעראל-סעקרע-
טאַר פון יידישן וועלט קאָנגרעס.

דעם 27-טן יולי, האַפּט די רבנית אַפּאַליאָ רוזן
אין דער רב הכולל, דר. דוד
משה רוזן, איינגעפאַרנט א
קאַקשייל לכבוד די פּאַשי-
טייער פון די יידישע אָנאַ-
גיאַצע און מנהיגים
די יידישע קהילות פון אויס-
לאַנד, וואָס זענען געקומען
זיך באַזיילן אין יום-טוב
פּון רב הכולל, עס זענען
אָנגעווענדענע נעווען: געזאַרע
נעשען, וויגעפּרעזידענט פון
קלמנס-דעפּאַרטאַמענט, פּאַ-
עס זך טוראַר און אַלעמען
פּרעזירענט פון רומענישן
קאַמיטעט פאַר פּאַרטיינישן
דעם ש"ס, די מנהיגים פון דער
בוקאַרעשטער קהילה, שריי-
בער א. א.

א הארציקן דאנק אייך אלע! זייט געבענטשט!

נישט אָנגענויך ענטפּערן אלע וואָס האָבן אױס גראַטולירט, אַזוי ווי
ער וואָלט עס געוואָלט טון, דאַנקט דאָ, אַר דעם אופו דער רב הכולל פון
טיפּן האַרצן פאַר די גוטע ווערטער. שבתים און גראַטולאַציעס און שיקט
זיי גלייכצייטיק איבער זיינע ברכות פון גליק און שלום און אַסך נחת
אין לעבן.

דאָס וואָרט פון רב הכולל, דר. ירוד משה רוזן שליט"א

שני ספרי תורה

תלך ישראל דער מהניג פון יידישן קיבוץ אין די תנ"ך'ישע צייטן, האָט געטוישט זיך צוויי עקזעפלאַרן פון ספר הספרים. איינס האָט באַראַפּט זיין בבית גזוּף אין זיי אשן-קאַסער און דאָס אַנדערע האָט ער געטוישט האָבן מיט זיך תמיד וואָר אַב הוּ יתי חיי צו קענען לייענען אין דעם, אין די ווערטער פון דער תורה און אין אירע פסוקים, זיין אייגענע קיאַראַפּיע, כדי זיך צו זען ווי אין אַ שפּיגל אין די שורות פונעם פארמעט.

דערפאר איז די תורה אייביק, ווייל זי דריקט אויס אייביק געפילן, געראַנקען, מענטשלעכע עטיק פון אַ ערמאָגענען אַפּער-עלן ווערט. עס וועט אזוי אַרום נישט זיין קיין נעקעניגצטע רעדנער-פּראַוע אויב אַזי זאָגט אַז כדי צו "לייענען מיין לעבן", כדי אויסצודרייען די געפילן וואָס באַהערשן מיר און אַז דער שעה ווען די עפאַציע איבער-פולט מיין האַרץ, וועל איר באַנוצן דאָס ספר הספרים און פרודן פון דער טורה אויס-טייטשן מייענע געפילן.

מיר האָבן געכטן געליינט די סדרה עקב. אין מיינ רשע פון פרייסלאַנגישע ניוואָנס, לכבוד דעם קבלת פנים פון הרב הגאון שלמה גורן שליט"א, האָב איר אַנאַליזירט דאָס ערשטע וואָרט פון דער סדרה און געמעלט דאָס וואָרט הוּה.

דערלוובט מיר איצט צו דרייען וועגן צווייטן וואָרט פון דער סדרה, וועגן וואָרט עקב. לשון קורש האָט די מעלה צו באַזיען אין יעדער רענעל פון דרוק, אין יעדער נסיה, אין יעדער רעקליאַציע, אין די פיינסטע עמיטאָלאַגישע ניוואָנס, אין איר נאָנצן פּיאָלאָגישן געבוי, אוצרות פון עטיק תלי תלים של הלכות, אַ נסיה, אַ שורש, אַ ווערטער-משפחה, דאָס אַלץ אין נישט נאָר נאראַטטיק, נאָר אויך סאָראַל.

דאָס וואָרט עקב האָט צוויי טייטשן, וואָס אויבגאָנויפיק, קאָן זיך רוכפּסן אַז זיי האָבן נאָרנישט געמיינזאַמט, אַבער אינדעראַמט האָבן זיי אַ געמיינזאַמע לאָגיק. עקב הייסט שפּאַן און לויטזשויפט ווייל.

יעדער ווייל איז אַ שפּאַן אפּן וועג פון לאָגיק. יעדע סיבה פירט צו די וועגן פון שכל, פון ראַציאָנאַלע טעם. דער וועג פון רעד מענטשלעכער נעשיכטע האָט, לויט אונדזער מיינונג, אַ לאָגיק, ער איז נישט אויסגע-שעלט דער צופעליקייט. די מענטשהייט ניט שרייט ביי שריט, פון אירע ערשטע אַנאָיז פּאַסע צו אַ זיל. דאָס איז אונדזער נאָנצעפּיצע וועגן דער וועלט. מיר וואָלטן נישט געקאָנט עקזיסטירן ווען מיר זענען נישט די פעק-מענגן טוב ספעטשיאַל ענטרענאַטיס אין זייער אייביקייט, ווען מיר גלייבן נישט אַ לאָגיק און דער ערשטע, און אַ צוזאַמען האַנג צווישן סיבה און מסובב.

וויאזוי האָט דער ערשטער ייד, אַברהם העברי, אַנשרעקט די עקזיסטענץ פון נאָט? באַווונדערני-דיק די ניוסיקס און האַרמאָניע פון דער וועלט, האָט ער זיך געפּרענט: די באַ אַלע? ווער האָט דאָס אַלץ געשאַפּן? איז ער צוויק געגאנגען און סיבה צו סיבה, און דינג צו דינג אין דער קייט פון פענאַמענען, כדי צו רעדן די סיבת כל הסיבות און עילה כל העילות וואָס איז סינגאָלס נישט דעם בורא.

וואָס איז שייך דער פאַרגאַנגענהייט, עבר, וואָס שייך דער צוקונפט, דעם עתיד, וואָלטן מיר געקאָנט איבערלעבן און מיר וואָלטן נישט, אין די ספּיקיט פון אונדזערע נשמת, געלייבטע אַמאָנג שלמה אין אַחזית הסיים, אין דעם, ציל פון דער נעשיכטע צו וועלען די מענטשהייט שפאַנט. שריט נאָר שריט, שפאַטל נאָר שפאַטל? מיר לייען אין עקב פונעם עבר און איר עקב פון עתיד און דאָס אין דער יסוד פון אונדזער געפּערקטיוו וועגן לעבן. די אמת זענען גילטס נישט נאָר ווען ס'איז די רייד פון אַ קיבוץ, און דאָס האָט לעבן פונעם יחד שמיים אויך אַומער דעם צייך. קיין איין איינציקער סאָג, קיין איין איינציקער דעג פון אַ מענטשן לעבן, פון דער וויג ביז צום גריב, סאָג נישט פאַרשונענדט ווערן אויסמיט, סאָג נישט ניון אַיבור. אַלעס איז נעקטשט און אין וועג, צו אַ זיל, אין וועלען יעדער שפאַט דערנענטערט די צום ציל.

לחיות יחינו כו, לערן אונדז ציילן אונדז-זענע פענ, (תהלים-צ'—בי) בעט זיך דער

בעל התהלים. על אהת כמה וכמה איז דאָס גילט'ק ווען ס'איז די רייד פון אַ מענטשן וועמענס לעבן ס'איז אומצוטייליאַכ פאַר-פלעכטן מיט דעם לעבן פון כלל.

אין דעם מאָמענט אין וועלען איר ראַנק נאָט וואָס כ'האָב דערלעכט צו שפּאַנען אַף דער שולע פון זען, קוק איר צוויק צו דעם מיטגעמאַכטן וועג און איר זען די שריט וואָס איר העבן געמאַכט, שפאַטל נאָר שפאַטל. עס לענען דאָ אַרויסגעזאָגט געוואָרן אַן אַ שיעור נומע געפילן און שבחים אפן אדרעס פון מיינ באַשרעדער פּערוואָן. זיי געהערן נישט נאָר מיר נאָר איר די וועלעכע האָבן אין יעדן עקב, אין יעדן עפאַט פון מיינ לעבן, אויסגעאיבט זייער נומע השפּעה אַף מיר, געמאַכט אַז מיינ לעבן זאָל שטרעבן צו אַ זיל, אַן מורא און אַן אַפּיקול. עקב צו מיינע בכבודיקע עלטערן איז איצט געווענטר מיינ געדאַנק, צום רב האַזן איר לייב רון זי, צו דעם תלמיד הכם וואָס איז מער ווי פּופּציק יאָר געווען דער מהניג רוהני פון דער יידישער קהילה, אבי ומורי, מיינ פּאַסער און מיינ לערער, צו מיינ מאמען זי'ל טויבה; צו מיינע זיי-דעם און עלטער-זייערנס וואָס האָבן דורות נאָכאָנאַרד באַלויבט דעם הוימל פון יהדות, צו זיי אַלע, צו דער לאַנגער נאָלדענער קייט פון רבנים און גאָנוים פון פאַר מיר, איז איצט געווענטר מיינ געדאַנק פון אומבאַגער-געשטער אָנערקענונג.

עקב איז אַן אנדערן עפאַט פון מיינ לעבן איז צונעקומען אַ צווייטע מאַשע פּיוטיקער פאַקסאַר. איר האַלט פאַר מיינ הוב צו דערקלערן דאָ אַז מיינ לייכער פרוי, די רבנית אפאליא רוזן, וואָס איז תמיד נעש-סאגען געבן מיר, און די שווערטע פענ, מיט איבערנעגריבניקייט, מיט צופרוי, געאייניקט אין די פרינציפאל, אירעאל און שטרעכונגען, און איר האב איר צו פאַרלאָרן און דער נרעסער מאָס דעם פּאָזיטיוו סר-הכל פון די באַשטימערטע יאָרן פון מיינ לעבן, אין לעצטן פּעריאָל אַהורגערט. די חסידים און די אַנשי מעשה פלעגן מאַנצן סוכות אפּדערנאַכט און זאָגן: אַשיר ילדותי גולא גייט ביי'ש אַת זקנתו וווייל איז צו אונדזער יוגנט וואָס פאַרשעט נישט אונדזער עלטער (סוכה—ג"ג).

עקב איצט, לעת זמנו, קאָן איר דערפאַנגען אָן וועקלענישן, און אַ ריין געוויסן, יענע יאָרן פון אָנהויב, די יאָרן פון זוכענישן און מאַטעריעלן און איר קאָן זיי שעטלן אין יאָרן די מיט די איצטיקע יאָרן — אזויווי די חסידים חסידים האַרטונג אפּאַל. איר האַלט אַלס מיינ הוב אַנשעריגטרייבן.

אז אַן אַנטישירדיקער ראַטעל מיינ פעט-קייט, האָט געהאַט דער פאַקט וואָס די ר-ע מענישע סאָציאַליסטישע רעגירונג האָט אַ-רוינטעוויזן אַ נייטס פון מייער מענטשלעכע קייט, און נרוים פאַרשעטערנעניש אַלע אונדזערע פּראָבלעמען. יעדעס מאָל, אין אַלע געלעגנהייטן, האָב איר געפונען ביי די אַג-פירער פון דער רוסענישער רעגירונג די געענטע פאַרשעטערנעניש. מיר זענען אַ רע-ליגיע וואָס איז נישט נאָר אַ רעליגיע, ווייל אַ נאַנצע היסטאָריע אַנטוויקלונג האָט גורם געווען אַז די באַרפּין, רעליגיע, נאַנצע, קולטור, לעבנס-אויפאָסונג און אַרש-לעבן, זאָגן נישט קענען אָפּגעטיילט ווערן איינס פון דאָס אנדערע.

עס איז מיינ הוב צו דערקלערן דאָ אַז

כ'האָב תמיד געפונען די פולע פאַרשמענער-ניש ביי די מלכוּה-אומבאַרעטע פאַר אַלע אונדזערע ספעציפישע פּראָבלעמען.

דאָס איז אַ פּראַנע פון באַציונגען צווישן א נישט-רעליגיעזער מלכוּה, וועמענס אַנפּי-רעד עס שפיינען אַף אַ מאַטעריאַליסטישער פּאַרזע, אַן אַנטירעליגיעזע — מיר ראַרפן די זאכן אַנרויפן בייס נאָמען — וועלעכע נאַ-ראַטיסירט אַבער די פולע רעליגיעזע פּרדיהייט פאַר די מאַסינים, מיט איין באַדינג: זיי זאָלן זיין לאַיאַלע ביגנער, זיי זאָלן העלפן בויען אַ וועלט פון יושר. דער אַנערערד-נלו-ביקער נייט אין פּלוסיטע, ער האָט ראַר אַ גייסעלעכן און דערמיט זענען זיינע רעליגיעזע באַדרעפּענישן כמעט ווי געלויבט. אַנדרשע איז די לאַגע מיט אונדזער רעליגיע. א פּר-מער ייר זאָגט: „איר עס נישט קיין אַנדער פלייש, נאָר כשר'ס!“, „איר דאַרף אַ מסוּח...“

דאָס יידישע רעליגיעזע לעבן קומט נישט פאַר נאָר אין שול, נאָר יעדער רגע פון פּאַג-געלעכע לעבן. דערפאַר איז אונדזער ראַנג-באַרקיט פאַר דער רעגירונג פונעם לאַנד, מיט אויפרי געסענער, ווייל עס עקזיסטירט נישט קיין רעליגיעזע פּראַנע זאָל נישט געפונען די נויטיקע פאַרשמענענישן.

איר בעש דעם עבר פּרעוויגענט פון קול-סוס-דעפאַרמאַמענט. פּרעפּערן דאַנאַרן און דעם הערן וויצעפּרעזידענט געפאַרגע נענטשו, צו זיין אזוי גוט און איבערנעבן מייער דר-אירן פולע דאַנקען דעם הער עמיל באַדנאַראַש, וויצעפּרעזידענט פון מלכוּה-ראַט און דער הער שפּאַפּען אויטעק, פּרעזידענט פון דער דרויסער נאַציאָנאַל-פאַרזאַמלונג פאַר די מע-זאַשן מיט נומע וונטשן וואָס זיי האָבן מיר געשיקט צו מיינ געבורן-פאָג נאָר בא-זונדערס האַלט איר אירע צושיקן מיינ האַר-ציקן רעפּעקטע דעם פּרעזידענט טינגעלס אונדזערע אַנשען, וועלעכער סימבאָליזירט היינט די אידעע פון אומפּאָפּולער איין פרוי-הויז פונעם רומענישן פאָלק, די אידעע פון גערעכטיקייט אין נאָמען פון אונדזערע קהילות פאַרויבער איר אים פון אונדזער איבערנעגריבניקייט אַלס לאַיאַלע ביגנער פון אונדזער פיינד הימלאַנד, די סאָציאַליסטי-שע רעפּובליק רומעניע, און מיר פאַרויבערן אים איר מיר וועלן זיך באַמינען פּאַרצוועצן אונדזער ארבעט פאַרן ווייז'ן און אויפבלי פונעם פּאַטערלאַנד.

איר דרוק אויס מיינ דאַנק, מיינ ררד אירן און לייב דעם הויכגעשעצטן פאַריראַר זשוספיטאן, וואָס האָט אונדז נאָכאַמאָל פאַר-שאַפּט דעם באַזונדער כבוד צו זיין מיט אונדז, אַלס קאָנקרעטער אויטרוק פון דער בירדערלעכער אַטאַספּערע וואָס האָט זיך געשאַפּן אין איצטיקן רעזשים. בעת די זע-אַקציאָנענער רעזשימען פון רעד פאַרגאַ-געגניש פלעגן אַנווענדן דעם פרינציפ „צע-פייגל און באַהערשן“, אַנטערגעוועלט אין רעליגיע קעגן רעד אַנרערער, לאָזן מיר אין אַ ווייט אַלץ וואָס ווערטס אַנדור אַפּ און מיר שפּאַקל דעם טראַפּ און דעם וואָס עס פאַר אייניקט אונדז, אין אַ שטימונג פון ברוי-דערלעכער צוזאַמענאַרבעט. איר בין איבער-ציינט און דער דרוק אויס נישט נאָר די נע-פילן פון רעד יידישער קהילה פון רומעניע, נאָר איר די געפילן פון נאַנצן יידנטום וואָס האָט באַווונדערט דעם זשעסט פון יאָר 1968 ווען דער וויכעגשעצטער פאַריראַר איר גע-

קומען דאָ אויסטריקן אַן אָמאַש אונדזער קהילה. מייע דאַנקען ררוק איר אים אויך פאַר די חשובע פּאַרשטייער וואָס זענען גע-קומען פון ישראל, רעס רב הראשי פון תל-אביב, שלמה גורן, דעם הער יצחק קאַרן, דעפּוטאַט אין כנסת. זייער אָנוועזנהייט אַף דעם יום-טוב איז אַ סימבאָל פון די אומ-צוריקבאָרע פאַרבירגונגען וואָס עקזיסטירן צווישן יעדן יידישן קיבוץ מיט די הייליקע באַגריפּן פאַר וועלעכע מיר כעסן ררוי מאָל אין סאָג: ציון און ירושלים.

איר במש הרב שלמה גורן שליט"א איבער-צויבן מייע אויפריכטיקע ראַנקען דעם פּרעזידענט פון מדינת ישראל, דעם גרויסן למור-הכם זלמן שר און רעד השבוע פרוי, נאָלרע מאיר, ווערעכע האָבן מיר איבערנעשיקט ערזע-לעכע מעכאַזשן. די מעכאַזשן באַמאַכט איר נישט נאָר אַלס אַ כבוד וואָס מיר פּרעוועלעד פאַרשאַפּט, נאָר אַלס כבוד פאַרן נאַנצן יידישן קיבוץ פון רומעניע.

און איצט, וועגן איר זיך צו איר, מייע לייבע יונגעלעכע און מייע לייבע זקנים עס דערפ צו איר אַ מענטש וועמענס עלטער ווערט באַמאַכט אַלס זקנו, ווייל, לויט דער יידישער טראַדיציע ביי זעכציק יאָר, הויאט אַן דעם וואָרט פון זקנו. איראָקיסטירט זיך אַרום מיר אין קוקנדיק צוויק, וואָלט איר זענען איר אַ שפּאַן אַרויס פון אַ וואַלד, און אַ וואַלד זענען די טשענגן פאַר-דרייט, און מיר זענען אַרום פון אַ וואַלד ווייל מיר נישט אַ יאָג אַף אַ גלייבן ווען אין נייטס פון אונדזער טראַדיציע, זקנו, זקנו — זקנו חכמה הייסט אַ מענטש מיט דערפאַרונג. און די דערפאַרונג האָט גורם געווען מיר זאָלן געפונען דעם ווען מיר זאָלן האָבן די זיכערקייט און מיר זענען נישט די לעצטע דינג אין דער קייט פון אונדזערע דורות. מיט כוועל צו אַקופּנס פאַר אַס דער יידישער קהילה פון סאָציאַליסטישן רומעניע פון מיר זענען מיר ביאַרצאָיינט אַ זיי וועט האָבן אַ המשך איר דאַנק זיי וניגהטלעכע פון רעד תלמוד-תורה וואָס זיי ניבן אונדז דאָס אָנגעבענע געפיל פון המשך.

א תפילה? ווי וואָלט איר נעקאַנט בעסער געפונען אַ תפילה ווי אַלץ איר דער תורה, און וועלעכער צו אַררעסט געבאָנען ריין נאַג-צע ביאַרצאָיינט. איר רעד הפּטורה פון געכטן זאָגט דער נביא ישעיה דער גאַנצונער פון משה-צייטן, דער אָנזאָגער פון די צייטן פון שלום און גערעכטיקייט:

ד' א', וטו לי לשוו לימודים לדעת לעות את יעב דבר יעיר בבוקר בבוקר, יעיר לי אוזו לשמוע כלימודים.

נאָש, האָסט מיר געשענקט די שפּאַרד פון לערנען און דאָס קאַנען אַנטערשיידן ד שמים פון די צייטן פאַר די וורשטיקע נאָר ריין וואָרט, האָסט מיר אויפגעוועקט יעדן פּריוואַטן, האָסט געוועקט מיינ אויער איר זאַל הערן תורה (ישעיה—ג—ד).

פאַר אַס דעם לשון, וואָס איז באַרויפן צו פאַרשייטן דיין תורה, פאַר דעם אויער וואָס איז באַרויפן זיך צו צוהערן צו די היינטיגים קע מאַטעריעלן, פאַר דער ווונערלעכער נאַבע צו קענען פאַרשייטן די שמים פון דער צייט, דאַנק איר דיר, רבונג של עולם. מיט דער וועלכער אַטער תורה, מיט דער תורה פון אונדזער אבית אבותנו, פון ווע-לעכער מיר רייען נישט איין אות אפילו שפאנען מיר אקענען דעם נייעם, ווייל עקב אונדזערע שריט פלעכטן זיך צוזאַמען, צווישן די שריט פון דער פאַרגאַנגענהייט און די פון דער צוקונפט, געפונען מיר א צוא-מנהאנג. מיר ראַנקען יעדן פאל דער מתנה און מיר רעיסן דיר רבונג של עולם, צו בענטשן איר פאָלק ישראל, צו שענקען אויפבלי און פּאַספּערירונג אונדזער פיינד הימלאַנד, דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, און מוכה זיין די נאַנצע וועלט מיט דערנרייבן איר אייביקע שטרעבונג, מיט שלום. אמן!

די באגריסונג פון הער דומיטרו דאגארו פרעזידענט פון קולטוס-דעפארטאמענט

מעמטלעכער קערן זוכט און נויטיקט זיך אין זיי, וואָס שייך אייער שטעלונג צו דעם וואָס מיר, דאָ אין רומעניע, באַמיען זיך צו בויען, דערלויבט מיר זיך דערמאָנען אייער רעדע וואָס איר האָט געהאלטן ווען די מנהיגים פון די קולטוס זענען אויפגענומען נעוואָרן פונעם פרעזידענט פון מלוכה-ראס ניקאָלאַע משעאוועססוק, דעם 29-טן פעברואר 1968, אין וועלכער איר האָט איבערגעה- זיט דעם נעכפער וואָס איר האָט געניגן אין אויסלענדישן זשורנאליסט אף רער פראנע: וויאזוי קאָן א מנהיג פון א קולט מיטאַר- בעפן מיט אַנטיינדיקע פערזענלעכקייטן וואָס האָבן מאטעריאליסטישע קאָנצעפציעס און זענען נישט רעליגיעז. איר האָט דעם וואָרט- נאליסט גענעפערט:

דערלויבט מיר צו האָבן געפילן פון מיפן דר-דאָזיק און לאָזאליסטע לניב די אַנפירער פון סאָציאליסטישן רומעניע, פערזענלעכקייטן וואָס האָבן נישט קיין רעליגיעזע אידעייען, וואָס האָבן אַנדערע וועלט-אויפאסונג, אָבער וועלעכע פון איר זייט, און אַלץ וואָס זיי טוען פארן מענטשן, פאר יושר און פארן היימלאנד, מירן זיי אומס די נאָכזעלע עטישע לערעס וואָס אַנדערע געמיינזאם אלע רעליגיעס און דער נאָנע וועלט זייט שיער זיי אונדערער שולן און כתי—סדרשים און ניבן אונדו די סעליטקייט צו לעבן אין הארמאָניע און זיך צו פארברידערן מיט די אַנדערע קולטן אין דער וועלט נעכענסטער מעטיקייט."

עס איז קענטיק אז און קלאַרע שטעלונג אין דער רעוולופּ און פון רעקען פון און אויפריכטיקע מענטשן, אויפריכטיק מיט זיך און מיט אַנדערע, פון א מענטשן וואָס זוכט אונטערשידלעך און מיט מוס אַלץ וואָס קאָן פארשייניקן די מענטשן אין רינסט פון פאטריאָטישע און הומאניטארע אידעאלן, אין דינסט פון שלום.

די נומע באַצוינגען וואָס זענען פאראן צווישן דער פּעדראַציע פון די יידישע קהילות און אונדער מלוכה, אין ראַמען פון דעם גענעלעכטן רעזיש וואָס איז געשאַפן פאר די רעליגיעזע אַראַנזאָציעס, זענען צו פארדאַקטן, אין א נרויסער מאָס, אייער פערזענלעכקייט, אייער קלוגשאַפּט וואָס איר ווייסט ארויס, ווי אויך דעם אַהרויטפולן נייסט אין וועלעכן איר פירט אייער טעג-קייט. (התחד 99 זייט 11)

חשובע פאַרהאַלונגן

דערלויבט מיר אויסצורדיקן די באַזונדערע סאָסיאַלע אַקציע פאר דער געלעגנהייט וואָס איז מיר געגעבן איך זאָל קאָנען און אייער אָנזענדיג אַיבערגיבן די באַגריסונג און די האַרציקסטע גראַטולאַציעס מצד דעם קולטוס-דעפאַרטאַמענט און אין מיין נאַמען פּערזענלעך, מיט דער געלעגנהייט פון דעם שייגעס יום-טוב, צום 60-טן געבוירן-פּאַג פון חשובן רב הכולל, דר. דוד משה רוזן. די אָנזענדיג פון די פּאַרשייטער פון די אַנדערע קולטן פון אונדער לאַנד און אייער אָנגענוענע פּערזענלעכקייטן פון יידישן רע-ליגיעזן לעבן פון אויסלאַנד, איר רעם יום-טוב פון רב הכולל, שטעלט מיט זיך פאָר נישט נאָר די אָפּשאַצונג פאר אַן אָנגענוע-נעם מנהיג רוחני, פאר אַן ערשטאָנדיקער פּערזענלעכקייט אַפּן געביט פון עקומענישע באַציונגען, אָרטיקע און אינטערנאַציאָנאַלע, נאָר אויך אַן אויסדרוק פון דעם כבוד וואָס ווערט אים צוגעשליסט פאר זיינע פאַרנינסטן אַלס מענטש, פאר זיינע הויכע מעלות אַלס בירגער און קלוגער מדריך פון די יידישע קהילות פון רומעניע.

אין אייער פּערזאָן, חשובער רב הכולל, שאַצן מיר אָפּ דעם מנהיג רוחני וואָס האָט בינערפּאָרן מיט די נאָכטלעכע באַציונגען צום איינפירן און נייסט פון בינערלעכער לאַיא-ליכעס פון די יידן פון אייער קהילה לניב דעם היימלאַנד און וועלעכן זיי לעבן, אין די היינטיקע באַדינגונגען פון בויען דעם סאָציאַליזם מיט אייער 60 יאָר, חשובער רב הכולל, געהערט איר צו דעם דור וואָס האָט געלעבט אין צוויי וועלטן און עס זיי גוט. די וועלט פון פארן 28 אָנווסט 1944 און די פון היינט, פאַר וועמענס אויספירערלעכן אידע-בלי מיר ארבעטן אלע מיט באַנייטונגען. אין אייער לעבן, וואָס איר האָט געלעבט אין צוויי אַזוי פאַרשידענע וועלט-אָרדענונגען האָט איר זיך אַפּן פּערזענלעכע אייבערלע-בענישן — וואָס העלפט איר איר זאָלסט ארויסשייען, און די גרויסע פּאַרבלעבע וואָס פאַסערן הוינט די מענטשן און די פעלקער, פאַר דער איבערקערעניש וואָס קומט פאַר מיט אויפּירן ווערן וואָס ווערן אָפּגעשטראַמט אַלס קאַלע און די נייטיקע באַציונגען פון אונדערער מיטצייטלעך, דעם מיפן מענטש-לעבן קערן פון אָפּ די מאַטעריעלן און פאַרויסצווען די מאַדאלישע צילן וואָס דער

די פייערונגען לכבוד דעם רב הכולל

(התחד 100 זייט 13)

רעדט די חשובע רבנים י. בערנטאן, און אר-מור שניאור פון די אפארייניקע שטאטן. ביים נרויס דרד ארזי און אויסגעהערט נעוואָרן די רעדע פון הויכגעשעצן זיטום-מיטא, פאַריאַרד פון דער רומענישער אַר-סטראָקטישער קירד. אלעמען האָט געענטפערט דער רב הכולל, דר. דוד משה רוזן שליט"א.

* * *

צו מיפּאָג האָט די פּעדראַציע פון די יידישע קהילות איינגעקריגט אַן אָפיציעלע סעודה אין רעספּאָראַן אַמענע-פּאַלאַס אַף וועלכן עס זענען געווען אָנזענדיג: פּראָפּ-סאָר רומיטרו דאָגאָרו, פּרעזידענט פון קול-מוס-דעפאַרטאַמענט, זי געסט פון אויסלאַנד, פאַרשטייער פון די יידישע קהילות פון לאַנד, די מנהיגים פון דער בוקאַרעשטער קהילה. עס האָבן גענומען דאָס וואָרס און געלויבט דעם בעל הויבל, די הערן: מאַרסין באַלוש, פון דער אָנפירונג פון דער פּעדראַציע, דר. געהאַרדט רינגער, גענעראַל-סקערעטאַר פון יידישן וועלט-קאָנגרעס, דער בישאָף יאַקאַב אַמבאַל, פאַרשטייער פון דער ראָטאַניש-קאַ-מוזיקשער קירד פון רומעניע, דר. געווא-זיפּערס, פּרעזידענט פון דער פּעדראַציע פון די יידישע קהילות פון אונגאַרן, זאַכט קאָרן, רעפּובאַק אין כנסת, פּרעזידענט פון התאחרות עולי רוסניה, קאָוואַשי לאַיאַש, בישאָף פון דער אַוניטאַריענער קירד, אַל-דערמאַן סיבאַל פּוילער, פּרעזידענט פון באַרד אָף רעפּובליק פון גענאַלאַנד, לויט האַררוין, גענעראַל-דיפּאַרטאַמענט פון רושינס פאַר אייראָפּע, בישאָף אַלבאַרט קליין, מצד דער עוואַנגעליש-לומפּראַטישער קירד, יוסף לאָווינגער, פּרעזידענט פון די פאַראייניקטע קהילות פון גרויסלאַנד, דר. לאָוואַסלאָו קאַ-רעלבורג, פּרעזידענט פון דער פּעדראַציע פון די יידישע קהילות פון יוגאָסלאַוויע, דער שרייבער י. פעליץ.

אלעמען האָט געדאַקט אין רינדיקע ווערטרער דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א. פייערלעכקייטן געוויקעט אונדער מנהיג רוחני זענען פאַרעקומען אין אלע יידישע קהילות פון לאַנד.

דער אָנזענדיג פון פּראָפּ-סאָר רומיטרו דאָג-עאַרו, פּרעזידענט און געפאַרעט געשפּיט, הייער-ע פּרעזידענט פון קולטוס-דעפאַרטאַמענט. עס האָט אויך געפאַלפּן געוואוינען דער אַקאַ-דעמיקער פּראָפּ-סאָר ביראַר אַיאָנעסע, פּעד-זידענט פון נאַציאָנאַלן קאָמיטעס פון דער

רב הכולל דר. דוד משה רוזן רב הראשי דר. נאסיב

סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע פארן אַדאַמידיקן דעם שלום. 10 אוינער... עס קומען אָן, דער רב הכולל און די רבנים, דר. רוזן. זיי ווערן פייערלעך אויפגענומען פון אַר-ען-צונג בראַש מיט הרב הראשי שלמה הרב יצחק סאָר באַרילוס, מנהיגים פון דער פּעדראַ-ציע אין פון דער בוקאַרעשטער יידישער קהילה. דער נאָר פון מעספּל, די רינדיקע מע-סיסטער א. שוואַרץ, זיינט ברוך הבא. אלע אָנזענדיגע הויבן זיך אָפּ. די פייערלעכקייט הויבט זיך אָן מיט אַ חפּילה פון רב הכולל פאַר דער סאָציאַליס-טישער רעפּובליק רומעניע און פאַר אירע אָנפירער. דאָן אָמט דער רב הכולל די חפּילה תפילה פון דער ראַנגק דעם רבנו של עולם וואָס ער האָט זוכה געווען צו דערלעבן דעם היינטיקן פּאַג. עס נעָרן פּאַרנעלייבט די מע-לעגראַמעט וואָס דער רב הכולל האָט באַקו-מען פון דער הער עולם בישאָפּטער, וויצפּער-זידענט פון מלוכה-ראַט און פון שטעפּאן הויפטקע, פּרעזידענט פון דער נרויסער נאַ-ציאָנאַל-פאַרזאַמלונג.

נאָכן פאַרערדיקן דעם טייל פון דער פייערלעכקייט, פאַלגט דער רעדנער-טייל. זיי אַרען אלע אויסגעהערט מיט אויספערקאַמ-קייט און דר-דאָזיק. נאָכן וואָרס פון דער עפּידענציע פון די יידישע קהילות פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע, גרעם צו די אָנזענדיגע הער פּראָפּ-סאָר רומיטרו דאָגאָרו, פּרעזידענט פון קולטוס-דעפאַרטאַ-מענט. עס פּאַלגט דאָן דער אַקאַרעמיקער פּראָפּ-סאָר ביראַר אַיאָנעסע, פּרעזידענט פון רומענישן נאַציאָנאַלן קאָמיטעס פאַר פאַרשיידיקן דעם שלום. אין נאַמען פון די קוראַסאָבן ווערן די תלמוד תורה אַדאַקט אין רינדיקע ווערטרער, דער תלמוד דינאָל כּהן פאַר אַלץ וואָס ער האָט געלעבט אַדאַקט דעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן. הרב דר. ערנעשט נוימאַ, ליינט און נישט אויכער דעם רב הכולל דעם מעמאַש וואָס איז אַונטערשטיבן פון די פּאַרשטער פון די קהילות פון נאַנצן לאַנד.

פון די אויסלענדישע געסט האָט אַלס ערשטע גענומען דאָס וואָרס, הרב שלמה נרוי. דער ליינט קורס די באַרניסונגע וואָס דער נשיא פון מירנא ישראָל, לואס פון און דער פּרעמיער-מיניסטער, גאַלעס מאיר האָבן געשיקט דעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן. דאָן, האָט דער חשובער רעדנער אויס-געדריקט זיין באַזונדערונג און רעפּעקט פאַר אַלץ וואָס דער רב הכולל האָט אויס-געפאַלפּט און געווענענע פּערזענלעכ-אוי איינט גען זיי אָנגענוענע פּערזענלעכ-קייען פון היינטיקייטן יידנטום. רינדיקע אַלס רב הראשי פון שאָטלאַנד און אין נאַמען פון הרבנות הראשית פון גרויס בריטאַניע, האָט הרב דר. וואָלף גאַס-ליב אונטערגעשטאַרבן די פּילפאַכע מעלות פונעם בעל הויבל, זיינע גרויסע פאַרנינסטן, אַלע אַנעמינגע רעפּעקט און אָנזען פון וועלכע ער געניסט אין דער גאַנצער יי-דעש וועלט. אין דעם לעבן נייסט האָבן גע-

די באגריסונג פון פאַטריאַרך פון דער אַרטאָדאָקסישער קירך

מישע קירד, סיי די יידישע קהילות פון רומעניע, שטיצן מיט אַנשטאַלעסאָניס די אַק-ציעס און איניציאַטיוועס פון די אָנפירער פון אונדערער לאַנד פאַרן ערנרייכטן א כע-סער לעבן, א גליקלעכער און אַליענדרעס, פאר רער רעגנערונג, פריינט-שאפּט און צוזאַמענאַרבעט צווישן אלע לענדער און פעלקער פון דער וועלט. אויך פארשייענע מיר, גלויביקע מענטשן, צו ברענגען אונדער צושטייער צום אלגעמיינעם אָנשטערונג פון דער מענטיש-היים פאַר א ווירדיקער און גענעטלעכער לעבן. היינט, אין דעם גליקלעכן מאָמענט פון אייער פּערזענ-לעבן לעבן, גראַטוליר איר איך פון מיפן האַרצן חשובער רב הכולל און נוימאַ איר אַדכ נוסע און גליקלעכע יאָרן, טייל געזונט, דער קאָנען דינען גאָס לשכות דע יידישע קהילה פון רומעניע, לשכות דעם פאַרשיפן דעם עקומע-ניום, פאַר דער פּראָפּ-פּרעזידענט פונעם היימלאַנד און פאַרן דעגרייכטן און אידעאלן צו וועלעכע עס שטרעבט אונדער פאָלק און די גאַנצע מענטשהייט פון אונדערער צייט נאַכט ברכה זאָל זיין אף אייד תמיד, חשובער רב הכולל, מיט איר רוח הקודש און מענטשן-ליבע. אמן.

פון דער אָפּשאַצונג און דרד ארזי פון אלע די וואָס קענען אייר. א באווייז איז טאַקע אָפּ די ווונדערבאַרע באַנע-געניש און דעם מקום קדוש אין וועלעכן איר ריכט אָפּ אייערע תפילות און לויבט אונדער אלעמענס נאָס. די נוסח באַצוינגען צווישן דער רומענישער אָרטהאָדאָ-סישער קירד און די יידישע קהילות פון רומעניע, האָבן זייער אָפּשאַפּט אין נעמיי-זאַמען גלויבט אין גאָס, אונדער אלעמענס פּאַפּער, באַטפּלעקט פאַר די מענטשן קורס און תנ"ך, אָנזענער אין אונדערע מאָגן-סענלעכן לעבן און וואָס פאַרפליכטעט אונדו, געשאפענע בילדע אל-קייט, צו אויספירן זיין מע-שאפט און זינע און פאַר-שטענדיגע פון דער וועלט, צו פאַרשיידיקן די אונטער-דיפּטע, צוזאַמאוּפּהעלעכע באַציונגען פאַרן גליק פון מענטש — כּתר היצירה. די רומענישער אָרטהאָדאָ-סישע קירד, די יידישע קהיל-לות, די אַנדערע קולטן פון אונדער לאַנד, מיר אלע, האָבן זיך פאַראייניקט און שאַפּן אַ פאַראַמישן, לאַקאַלן עקומעניזם און וועלעכן עס הערשט; דרד ארזי און קענען זיך שטיצען ליבע צו נאַס און צום מענטש. מיר זענען גליקלעך צו דערקלערן און סיי די רומענישע אָרטהאָדאָ-

הויכגעשעצטער רב הכולל דר. משה רוזן. דער נעכענ-טשטער אָפּרויט-טוב צו אייער וועכטיקסטן געבוירן-פּאַג, ניט מיר די אָנגענעמע געלעגנהייט אויסצורדיקן אין נאַמען פון דער רומענישער אָרטאָדאָקסישער קירד, אין מיין פּערזענלעכע נאַמען און אין נאַמען פון די אַנדערע קולטן פון לאַנד, געפילן פון הויכער אָפּשאַצונג לניב איר, נאָכזעלעך מנהיג רוחני איד, די יידישע קהילות פון אונ-זער לאַנד. אין די 24 יאָר זייט גאָס האָט איר געפירט צום איבערגעפירן די אָנפירונג פון די יידישע קהילות פון רומעניע, האָבן מיר געהאַט אַסך געלעגנהייטן זיך זיך באַגענוען, צו דיסקוסירן נעמינגען פּערזענלעכע און אונדערע רעליגיעס, זיך צו טיילן מיט שיינגען איבער די גרויסע אידעאלן וואָס פאַראייניקן די גלויביקע פון פאַרשידענע קולטן: שלום און סאָציאַלע גערעכטיקייט. מיין אָנזענדיג מיט אף דעם יום-טוב און קורס-כל צו פאַרדאַנקען אונדער געמיינע-זאַמען גלויבן אין נאַס, וואָס איז אונדער אלעמענס פּאָפּ-מעד. אַלס נאַמט קינדער זען מיר באַשאַפּן נעוואָרן זיך צו פאַרשטענדיקן און אַרבעטן פון האָבן און זיך קעננדיקט דעם העלפן. מיר האָבן דעם

ברידעלעכקייט, געניסט איר

צייט-שריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

די פייערונגען לכבוד דעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א

דאָס אָפּמערקן דעם געבוירן-טאָג פון מענטשן וועמענס לעבן עס איז געווען דער קהילה, איז נישט נאָר א פּערזענלעכע געשעעניש, נאָר א יום-טוב פונעם קיבוץ, פונעם ישוב. אָפּ די ארבעט-וועגס פיל רעדנער האָבן אונטערגעשראָכן — האָט בא-קומען א פּאַרשטענדיקע באשעפטיגונג מיט דער געלעגנהייט פון די פייערונגען לכבוד דעם רב הכולל, דר. דוד משה רוזן שליט"א, צו זיין ווערן א בן ישיש. דער נאנצער יידישער קיבוץ פון רומעניע האָט געפיערט דעם יום-טוב ווי זיין אייגענעם יום-טוב און אים פּאַרזענדליך אין אן ארומגעבעדיקן סך-הכל פון די דערגרייכונגען פון די לעצטע 25 יאָר, זינט דער רב הכולל פארנעמט דעם כּסא רבנות. אין דעם זעלבן נייעס איז אויך געווען די אָנעווענהייט פון די אויס-לענדישע געסט, ערשט-ראַנגיקע רבנישע פּערזענלעכקייטן, מנהיגים פון קהילות אין פּאַרשייטער פון וויכטיקע יידישע אלועלם-לעכע אָרגאַניזאַציעס. אין די טעג פון פּאַר די פייערלעכקייטן, באַזונדער אונזערע קולט-קולטור און הייף-אינסטיטוציעס, האָבן זיי זיך אומפּאַלבאַר באַקענט מיט די רע-גרייכונגען און געהאַט צו זאָגן נאָר-נוסס וועגן דעם געזעענעם וואָס האָט אונטערגע-בוי זיי דר-אויף און באַזונדערונג. דער אומפּאַלבאַרע קאָנפּאַקט מיט אונזערע פּאַג-טעלעכער וויכטיקייט, האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט די געסטע פּערזענלעכע צום יום-טוב פון 30-טן יולי...

איז הרב גורן באגלייט געוואָרן פון רב הכולל, דר. דוד משה רוזן, און פון די אַני-רעדע מנהיגים פון דער בוקאַרעשטער קהילה, צום באַלעמער ווו ער איז אוועקגעציעט גע-וואָרן אָפּ אַ כּבּוריקן פּלאַץ. אין זיין רדשה האָט דער רב הכולל, דר. דוד משה רוזן, אונטערגעשראָכן די וויכטיקייט פון הרב גורן'ס אָנעווענהייט אלס נאָסס פון אונזער קהילה. הרב הראשי שלמה גורן האָט אויס-געדריקט זיין פּרייר וואָס ער געפונט זיך אין בוקאַרעשט מיט אונדז, זיין באַזונדערונג פאַר די אויפגעבן פון אונדזער קהילה, וועלכע ער האָט קענענענערנט אומפּאַלבאַר. ער האָט אונטערגעשראָכן די ראַלע פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן אין אויפּהאַלטן אין דער יידישער קהילה פון רומעניע די מצוות פון תורה, עבודה און נפילות חסדים. נאָכן דאווענען האָבן זיי די געסט און די נאָסס-געבער ווידערגעגעבן אין שיינעם כּשר'ן רעפּאַראַר און פּאַפּאַ-פּאַרע-נאָס. אָפּ אן ענג שבת. אין דער טראַדיציאָנעלער סעודה האָבן זיי באַטייליקט אָנענענע בעלי-בתים, כּלי-קודש, שטודענטן פון די תּלמוד תורה'ס תּלמידים פון די תּלמוד-תורה'ס א. א. די טראַדיציאָנעלע לידער וואָס דער תּלמוד-תורה-כּאָר האָט אויס-געפירט אונטער דער אָנפירונג פון מייסטער חיים שוואַרצמאַן, האָבן ארויסגעפירט ביי אלעמען באַזונדערונג.

רבי דר. הראשי פון דער בוקאַרעשטער קהילה, יהודה אברתם שלמה האָט געזאָגט דברי תורה. דער רב הכולל האָט אונטער-געשראָכן פאַר די געסט פון לאַנד און אויסלאַנד די באַרייטונג פון ענג שבת אין אונדזער קהילה אלס רעליגיעזע, טראַדיצי-אָנעלע מאַניפּעסטירונג וואָס העלפט דער-עם געזעענע דעם ייגן רב צום עלטערן און וועט ביי אים דרד ארץ פארן יידישן זמר, פארן יידישן פּאַלעסטרין און פאַר די אנדערע ניי-סטיקע יידישע ווערטן.

דאָס דאווענען פון שבת אינדערפרי איז פאַרעקומען אין דער בוקאַרעשטער כּאָר-שול אין דער אָנעווענהייט פון ריפּאַרשייטער הרב יידישע קהילות פון לאַנד און אויסלאַנד. הרב דר. ארפור הערצבערג, פּרעזידענט פון „אמטרי-קעל דזשיש קאָנגרעס" האָט באַזונדער דעם רב הכולל צו זיין נעבן-ן טאָג.

אין אָונט, צו שלוש סעודות, האָבן די רבנים פּאַלעסטרין און עהרנרואַניץ פון אמטריקע און הרב יצחק מאיר סאָרילוס געזאָגט דברי תורה. נאָכן שלוש סעודות האָבן די געסט נע-זען א פּעקעמאָקל אין בוקאַרעשטער יידישן מלוכה-טעאָטער. דער הויכפונקט פון די פייערונגען איז פאַרעקומען דעם 30-טן יולי. אין דעם אינ-דערפרי האָט די בוקאַרעשטער כּאָר-שול דאָס וויכטיקסטע מקום קודש פון די דר-געשיעסע יידן — אויסגעווען ווי זי זעט אויס אין גרויסע ימים-טובים. עס זענען דאָ געווען אָנענענע בעלי-בתים פון דער כּו-בוקאַרעשטער קהילה, די פּאַרשייטער פון די יידישע קהילות פון לאַנד, די געסט פון אויסלאַנד. אלס אן אויסדרוק פון רעליגיעזע און אכטונג וואָס זיי פילן פאַר אונדזער מנהיג רוחני און אלס א באווייז פאַר די נוסע באַציונגען וועלכע עקזיסטירן צווישן אלע קולטן פון לאַנד, זענען הויכבוירדיקע נייטלעכע פונען דער אָרמאַדאָקסישער קירד, פון דער רוימיש-קאַטאָלישער, פּרעסעמטאַ-מישער ארמענישער קירד, אָנעווענד געווען אין דער בוקאַרעשטער כּאָר-שול. א באוונ-דערן אינדערנאָך האָט געמאַכט די אָנעווע-הייט פון הויכבוירדיקן זשוסטיניאן, פּאַמפּרי-ארד פון דער רומענישער אָרמאַדאָקסישער קירד, וועלכער איז פייערלעך אויפגענו-מען געוואָרן פון הרב הכולל, דר. דוד משה רוזן שליט"א און די אנדערע מנהיגים פון אונדזער קהילה.

די פייערלעכקייט איז באַרעט געוואָרן מיט (המשך 9 א זיי 12)

טעלעגראמע פון וויצעפּרעזידענט פון מלוכה-ראט, עמיל באַדנאַראש

זייער עהינענץ
דר. דוד משה רוזן
רב הכולל פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

צו אייער זעכציקסטן געבוירן-טאָג, בעט איך דעם חשוב'ן רב הכולל אָנצווערסן אויפריכטיקע גראַטולאַציעס און די בעסטע ווונטשן פון געזונט און גליק אין לעבן.

וויצעפּרעזידענט פון מלוכה-ראט
עמיל באַדנאַראש

טעלעגראמע פון שטעפּאן וויטעק.

פרעזידענט פון דער גרויסער נאַציאָנאַל-אַרזאַמלונג
פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

דעם הויכגעשעצטן רב הכולל,
דר. דוד משה רוזן
דעפּוטאַט אין דער גרויסער נאַציאָנאַל-פּאַרזאַמלונג

צו אייער זעכציקסטן געבוירן-טאָג, בעט איך איר אָנצווערסן די האַרציקסטע גראַטולאַציעס און די בעסטע ווונטשן פון פיל געזונט, גליק און א לאנג לעבן.

שטעפּאן וויטעק
פרעזידענט פון דער גרויסער נאַציאָנאַל-פּאַרזאַמלונג פון דער סאַציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע

דער מעסאזש פון די יידישע קהילות פון רומעניע

חשובער רב הכולל,

אייערע גענערעטע געפילן, זענען פון די פייירסטע אצרות פון אונדזער קיבוץ. אין די כמעט 26 יאָר זינט איר פארנעמט דעם כּסא רבנות און אין די צען יאָר זינט איז פירט אויס מיט איבערגעגעבעניש און ליכשאפט פון די אחריות-פולע פונקציע פון פרעזידענט פון די יידישע קהילות פון רומעניע, האָט איר געשאפן אן אויסערגעוויינ-לעך ווערק, פאַר וועלכען מיר ריזיקן איר אויס אונדזער פולע אָנערעכענונג.

מיר בעסן השם יתברך ער זאָל איר מוכה זיין, איר און אייער חשובע רבנות, מיט כּעס-כוח איר זאָלס קאָנען ממשיר זיין נאָר אכט יאָרן אייער מלאכת קודש.

עד סאה ועשרים!
1972 23 יולי

די יידישע קהילות פון דער סאַציאַליסטיש-שער רעפּובליק רומעניע, בעפן איר אָנצו-נעמען זייער רעספעקט און זייערע סיפּסע געפילן פון ליבע און דרד ארץ מיט וועלכע זיי שאצן איר.

אין אָט דעם וויכטיקן יום-טוב פאַר איר און פאַר אונדז, ווילן מיר איר זאָלס וויסן, חשובער רב הכולל, ווי גליקלעך און שטאַלץ מיר זענען וואָס מיר האָבן איר אלס מנהיג רוחני, וואָס אונדזערע קהילות האָבן די זכיה אָננעמירט צו ווערן פון איר, וואָס איר שטעלט מיט זיך פאַר איינע פון די אָנע-וועכעסע פּרעזענטאציעס אין יהדות פון אונדזער דור.

איינער חכמה, אייער געבענשטע מעסיקייט,

רב הראשי פון תל-אביב — שלמה גורן איז אויפגענומען געוואָרן פון פרעזידענט פון קולטוס-דעפּאַרטאַמענט

דעם 31-טן יולי האַיזר. איר דער רב הכולל, 19 תל-אביב. שלמה גורן, איז דער באגלייט משה רוזן אָנענענענע געוואָרן פון פרעזידענט פון קולטוס-דע-פּאַרטאַמענט, פּרעזענטאציע דומיטרו דאָנאַר, דער שמועס וואָס זיי האָבן געהאַט איז פאַרגעקומען אין א פריינטלעכער סימיונג, דער פרעזידענט פון קולטוס-דעפּאַרטאַמענט האָט אויך אויס-גענומען די רבנים אומדור שני-און אומדור הערצבערג פון די פּאַרשייטע שטאַטן ווי אויך די תּלמוד-תורה און ריג-נער, גענעראל-טעקעסטאַר פון ארמאדאָקסישע קאָנגרעס און איינזאָר קאַפּלאַן שטע 19-דעפּאַרטאַמענט פאַר אויסלאַנדן באַציונגען פון דער זעלבנער אָרגאַניזאַציע.

געסט פון אויסלאַנד

אָנענענע פּרעזענטאציעס פון יידישן לעבן, מנהיגים פון יידישע קהילות און גרויסע רעליגיעזע אָרגאַניזאַציעס האָבן געהאַלטן צו פאַרשאפן כּבּור מיט זייער אָנעווענהייט די פייערלעכקייטן צו רעס-נע-בוירן-טאָג פון רב הכולל, דר. דוד משה רוזן שליט"א, צו זיין ווערן א בן ישיש. 19 ישראָל זענען געקומען צו דער שטחה פון אונדזער קהילה: הרב שלמה גורן, רב הראשי פון תל-אביב און די רבנות גורן; יצחק קאָרן, דעפּוטאַט פון כּנסת, פּרעזי-דענט פון התאחדות עולי-רום-ניה און פּריו. 19 פּונגאַרד: דר. אַלרע-מאַן מיכאַל פּרילעך, פּרעזי-דענט פון באַרד און דעפּו-סיס; הרב דר. וואָלף נאָפּליב, רב הראשי פון שטאַטלאַנד. 19 פּונגאַרד: הרב אר-מאַנד קאַפּלאַן, שטע פון דע-פּאַרטאַמענט פאַר אויסלע-נע-דישע באַציונגען פון יידישן רעליגיעזע קאָנגרעס; 19 אַמעריקע: הרב דר. ארפור הערצבערג, פּרעזידענט פון אמטריקע דזשיש קאָג-קהילות פון ניו-יורק.

כפרת-נהל

של היהדות הדתית הרומנית

ב"ה בוקרשט
מספר 281
כ"א מ"אב תשל"ב

ברכות לרב הכולל למלאות ששים שנה

המנשר של כבוד הנשיא של מדינת ישראל, מר זלמן שזר

להרפת כבוד
הרב הראשי ליהדות רומניה
וחבר הפרלמנט של הרפובליקה אסיציאליסטי
להר"ר רוד משה רוזן נ"י

אחרי ביקורה המפורסם של ידותי, ראש הממשלה שלנו בעיר הברווז, שלכם, אחותי להביע לכבודו את הערכתי והוקרתי על קבלת הפנים הלכבית שסוד לה ועל הדברים הנאים והשקולים שהשמיע.

כעשוי אני שומע כי לכבוד הגיע לרע הזקנה, בשעה טובה ומצולחת, ואני חס להוסיף ולברכו בכל מלי דחיסוב. ויעמדו לו כוחותיו וזכותיו המרובות לו ולאשתו הכבודה וכל אשר לו, לאורך ימים ושנים.

ותבודר כל קהלתו אתו, ומציון חבורו. וזוכה כולו לסובות.

בידיעות ובהוקרה כעוכו הרט,

זלמן שזר

★ ★ ★

מברק ברכה מאת הקונגרס היהודי הלטינאמריקאי

לרב הכולל דר. רוזן

הסתדרות הקהלות היהודיות. בוקרשט

בשם הקונגרס היהודי הלטינאמריקאי סניף הקונגרס העולמי ובשמונו אנו מביאים לכבוד הרב כרכבתנו הלכבית ביותר ליום הולדת הששים. אנו תקווה שימשיך שנים רבות בכהונתו לפוכבת עמו.

יצחק גולדנברג, מארק טורקוב

מברק ברכה

לרב הכולל דר. רוד משה רוזן

מזל טוב וכלל ברכה בהגיעו לשנת הששים עד מאה ועשרים יזכה להמשיך ספעלו בכריאות ושלום להגדיל תורה ולהרם קרן ישראל עמו.

יצחק כהן, הרב הראשי לאירלנד

להיות יהודי

ליום הולדת של חתני ששהלי שלישי"א מאת הרב יצחק מאיר מרילוס בוקרשט

לכל הפחות אין התורה ממנסת משא על האדם אלא נותנת הו-ראות מפורטת איך להתנהג בחיים וכיצד להקל העול דרך ארץ והתורה אם מתקבלת בכל המחוב והישג ולא עושים אותה כדבר המשתייכת עם רגשים ודמ-מיונים לא קשה כלל להרגיש ולהשיג שכל נתיבותיה שלום-ושום דת בעולם לא הסביע בפני המאמץ תומס כל כך עמוק כמו היהודים שבעוד שכמעט כל העמים יצרו להם בצד דתם גם פילוסופיה מוסר-חברתי וספרות מצאו והיהודים בדתם את כל ספוק מזונם הרוחני תורתם היא להם לתורת מוסר לפילוסופיה וביחוד לאוסף חוקים ועוד בהיותם במדבר אחר גלות מצרים ובאר-צם ומששבו מלכות בבל ועד עולם היה ויהיה אלוקי ישראל לאחד עם חוררתו וכל הרוצה להיות יהודי צריך לא רק להא-מין באלוקים לפי מושגי היהדות אלא מחויב ומחויב לקיים גם את כל חוקי התורה ישלשער שאילו היו ליהודים רק מושגי אלקות

פירלעכער מאמענט...
רב הראשי שלמה גורן גיס איבער אלס מתנה א כוס דעם בעל היובל

חורבן בית שני ברכת ראש ממשלת ישראל גברת גולדה מאיר

לרב רוזן היקר

אני שמחה מאד להיות בין החונני בית ישראל המברכים אותך ביום הגיעך לזקנה. רשומי וחזיה הפזוה והרגשת שב-פניעתי עם קהלים יהודי בוקרשט עד"ן חיוה עמי במלוא עצמתה. אותו ליל שבת שעשיתי עמכם בבקורי ברומניה לא ישכח ממני לעולמי.

יודעת אני מה וב חלקך בסיופחה ובשמירתה של הקהלה היהודית ומודעת היהדות ברוננויה. אני נואחלת לך שתתבונן בשנים ארוכות וטובות ותנשין בפעולת היקר באותה נטי-רות ובאותה רוח של אהבת ישראל נשחונת בזה.

גברת חפה
גולדה מאיר
ראש הממשלה

שפה טרגית

השפה האידית, "שפוח בלי מזל", היא כותרת נוספת האחרונה של אב-ההם קודלניק, שהופיעה במאסף, שהוצא לאור על ידי יוניברסיטי אוף מישיגן פויט' הכרך כולל תזכירים, מסות ומאמרים בנוגע לבעיות וגורל השפה והספרות האידית.

הכרך כולל מחקרי ביקורת על שלום-עליכס, מנולי-מוכו ספויט, פוז' וכו'. לפי דעתו על נקטס וויי-וייז השפה העברית נועד-הם לא היונה מתה ומש; ויש התקיימה כשפה חיה לא רק בתפילות, אלא גם כתב. בשפה האידית נוצרו גם פתגמים עבריים, השפה העברית והאידית עלטו יחד בחיי יוסי-וס-השפות היהודיות אחרות, אברוס קוולניק מדגיש בסמחו. שבה מסתיים הכרך, שהושפה האידית היתה נעדרת מזל ומיעדות לטרגיה מלה.

היפאנים והיהודים

לפני שני שנים עורר התענינות מיוחדת בעולם הספר 'היפאנים והיהודים' היוזב בחר בכנוי ספויטיו ישעיהו בן רשן. הספר נתווה ל"בסט סלו" ואזל בזמן קצר מן השוק. הוענק לו גם הופרט כלספר הכי טוב של השנה. א"כ פויטונו בכתיבת-עט ועתונים מצוירים יפאניים הרבה מאחרים אודות היהודים, חדו-שבונו סוקרו, הרוב נוויון סוקא-יער, שיכתוב שורה של 20 מאמרים על היהודים והיהודות. הרב סוקא-יער כתב את הספר הראשון על התלמוד ביפאנית. הוספר כולל גרסאות נוקריות, פרו-שים, וערות, משלים ואגדות שבתלמוד והנהדרו והראשו-נה אולה נהשוננו אזוירי עובו.

ידיעות

הרצאות על החסידות

התחלקה לעיונים יהודיים שבמסגרת האוני-ברסיטה והחפנית בכרולן המעבית הכניסה בתכ-נית זמן וקצי שלוה מחזור על 'החסידות בימי הדיינים בגוטיא'. יתקיים גם סמינריו על הנושא 'הזקניית שווי זכויות ליהודים והחברה הבוורגית מחקר והשוואה להסטרות אירופה בטאה ה-XIX

דדות והמוגדרות מן החוץ בכד שלא פריעו. אותן בקיום מנהגי דתן היו לעולם מיוחד הנותן ליושבי לא רק פרטים תכנותיים מיוחדים אלא גם סימנים גופניים משותפים הטפוס הרחני אשר קבל היהודי מתוכו בדתו הליד אצלו גם טפוס חמרי מיוחד כי כבר החליטו והכיתו חוקרי הסבע שמושג תמידי באופן ידוע בהכחות הרוחניים נתן לבעייתו שרומטי-פנים ידועים וחות מיוחדת כמו שהאומנות השונות מטביעות את חותמן על העוסקים בהן כך עשו התורה והתלמוד והפוסקים את היהודי להם שהוא והשפעתן נטרטרסה תוכן הייח' היהדות היא חדת היות מעשייו שבעולם ומצותיו נתפתחו לכל פרטיה: ודלוקיהן חתם השפעת התלמוד שנת מה יקצב לכל תנועה ומעשה בחיי היהודים וכוננו את רוחם לפי תכנית אחד היהודים והנפוצים בארצות שונות ורחוקות זו מזו מביטים על העולם בעד אספוק-ריה אתו ודנין בכל ענין על פי עיקרים וכללים שונים הלקה-חיס מתורת היהדות ובכל קצוויי חבל שמהה מפורים הנט-משת-פים ברגשותיהם והשקפותיהם אלא מחויב ומחויב לקיים גם את משותף רוחם הנובע בדפוס אחד הקהלות היהודיות המתבו-

